

Evaluatie cameratoezicht

Gemeente Den Haag 2025

Onderzoek naar de effecten van gemeentelijk cameratoezicht

Evaluatie cameratoezicht Gemeente Den Haag 2025

Uitgevoerd door

Sander Flight Onderzoek & Advies

In opdracht van

Gemeente Den Haag

Datum

11 september 2025

Inhoud

Management samenvatting	4
1 Inleiding	7
1.1 Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht	7
1.2 Over welke camera's gaat deze evaluatie?	8
1.3 Onderzoeksopzet	9
2 Veiligheidsgevoel en preventie	12
2.1 Veiligheidsgevoel	12
2.2 Preventie	13
3 Live cameratoezicht	19
3.1 Werkwijze	19
3.2 Aantal geregistreerde incidenten	21
3.3 Type incidenten	24
4 Opsporing	28
4.1 Beschrijving	28
4.2 Opbrengsten	29
5 Draagvlak en privacy	31
5.1 Draagvlak bewoners en bezoekers	31
5.2 Inbreuk op de privacy?	31
6 Conclusies en aanbevelingen	34
6.1 Conclusies	34
6.2 Aanbevelingen	35
Bijlagen	38
Bijlage 1: Enquêtes	39
Bijlage 2: Wetgeving	42
Bijlage 3: Veiligheidsmonitor	45

Management samenvatting

Dit rapport bevat de resultaten van de evaluatie van gemeentelijk cameratoezicht in Den Haag. Deze camera's zijn volgens de burgemeester noodzakelijk voor de handhaving van de openbare orde. Er staan ruim honderd vaste camera's verspreid over negen gebieden in het Centrum en Scheveningen. Artikel 151c van de Gemeentewet bevat de bepaling dat de burgemeester deze camera's moet verwijderen zodra ze niet meer noodzakelijk zijn. Om te beoordelen of camera's nog noodzakelijk zijn, heeft de gemeente opdracht gegeven voor deze evaluatie.

Het onderzoek gaat over de jaren 2021 tot en met 2024 en is uitgevoerd van januari tot en met augustus 2025. Er zijn diverse informatiebronnen geraadpleegd: enquêtes op straat, cijfers van de politie en het registratiesysteem in de cameratoezichtruimte. De politie heeft ook uitgezocht hoe vaak opgenomen beelden zijn verstrekt voor opsporingsonderzoeken. Die kwantitatieve informatie is aangevuld met kwalitatieve informatie uit gesprekken met medewerkers van de gemeente, politie en het Openbaar Ministerie. Aanvullend zijn observaties op straat gehouden om te zien hoe zichtbaar de camera's en informatieborden zijn.

In hoofdstuk 1 wordt uitgelegd waar de camera's staan en hoe deze evaluatie is uitgevoerd. De beleidslogica van cameratoezicht wordt beschreven. Er zijn vier manieren waarop cameratoezicht de veiligheid zou kunnen vergroten: veiligheidsgevoel, preventie, reactie of opsporing. Die vier doelen zijn onderzocht en de indeling in hoofdstukken in het rapport is erop gebaseerd.

In hoofdstuk 2 gaat het over de eerste twee doelen die met cameratoezicht kunnen worden bereikt: veiligheidsgevoel en preventie. Het blijkt dat de helft van de ondervraagde bewoners en bezoekers van de cameragebieden zich veiliger voelt dankzij de camera's. Een op de vijf voelt zich er niet veiliger door. De rest (27%) is neutraal of heeft geen mening hierover. De volgende vraag is of criminaliteit wordt verminderd door de camera's. Van de ondervraagde bewoners en bezoekers van de cameragebieden is bijna de helft van mening dat de camera's preventief hebben gewerkt. Een aanzienlijk deel van de ondervraagden in het centrum (35%) kan dit niet beoordelen. Voor een preventief effect is het noodzakelijk dat voorbijgangers weten dat er cameratoezicht is: anders zullen zij hun gedrag er immers niet door laten bijsturen. De aanwezigheid van de camera's is bekend bij tachtig procent van de ondervraagde bewoners. Maar onder de bezoekers van de cameragebieden is dat slechts iets meer dan de helft (57%). Daar is dus nog veel ruimte voor verbetering. De gemeente Den Haag onderneemt pogingen de bekendheid van het cameratoezicht te vergroten. Online is al veel informatie te vinden, zoals een plattegrond met alle cameraposities. De fysieke informatievoorziening op straat in de vorm van informatieborden is echter belangrijker en die voldoet nog niet aan de Europese richtlijnen die hiervoor gelden. Maar ook die informatievoorziening krijgt een impuls: de gemeente heeft meegedaan aan een experiment om de communicatie over camera's en andere sensoren te verbeteren. De komende tijd zorgt de gemeente ervoor dat bij elke gemeentelijke camera een informatiebord of -sticker wordt geplaatst. De politie zorgt ervoor dat alle camera's herkenbaar worden gemaakt door de rood-blauwe politiestriping aan te brengen.

In hoofdstuk 3 gaat het over het live cameratoezicht. Politied medewerkers van Team Technisch Toezicht van de Eenheid Den Haag houden 24 uur per dag toezicht op de camera's en luisteren continu mee met de mobilofoon. De observanten kunnen zelf incidenten spotten en collega's informeren. Ook kan het gebeuren dat ze horen van een incident, waarna ze gaan meekijken. Meekijken vergroot de veiligheid van de politiemensen op straat en verbetert de bruikbaarheid van de opgenomen beelden. In 2024 werden in totaal met alle camera's bijna vierduizend incidenten geregistreerd: dat is gemiddeld tien incidenten per dag. Er zijn grote verschillen tussen de cameragebieden. In Scheveningen zijn in heel 2024 minder dan honderd incidenten gezien. In het cameragebied rond de Grote Marktstraat werden bijna tien keer zoveel

incidenten gezien. Dat komt niet doordat daar meer camera's staan: ook per camera worden daar meer incidenten waargenomen en geregistreerd.

Meer dan de helft van alle geregistreerde incidenten heeft betrekking op overlast (25%), geweld (15%) of verkeer (11%). Als alle incidenten worden ingedeeld in 'openbare orde' versus 'overig', blijkt dat twee op de drie incidenten in de categorie openbare orde vallen. Maar er zijn op dit punt grote verschillen tussen de cameragebieden. In het cameragebied Plein/Lange Poten is meer dan driekwart openbare orde, terwijl dit in Scheveningen ongeveer de helft van alle incidenten betreft. Er volgt vaak een reactie op waargenomen incidenten: in het jaar 2024 werden bijna duizend aanhoudingen verricht tijdens incidenten die door cameratoezicht zijn geregistreerd. Dat komt gemiddeld neer op twee á drie per dag. Zoals gezegd zijn er verschillen in het aantal incidenten dat met elke camera wordt gezien. Er zijn camera's waarmee de afgelopen vier jaar honderden incidenten zijn geregistreerd en er zijn camera's waarmee in vier jaar tijd nauwelijks incidenten zijn geregistreerd. De ene helft van de camera's is goed voor 93 procent van alle geregistreerde incidenten: daarmee zijn de afgelopen vier jaar ruim elfduizend incidenten gezien. Met de andere helft van de camera's werden in dezelfde vier jaar tijd aanmerkelijk minder incidenten waargenomen, namelijk circa achthonderd. Het aantal incidenten dat met elke camera wordt gezien is echter niet doorslaggevend voor de waarde van die camera. Ook een camera die weinig incidenten waarneemt kan belangrijk zijn, bijvoorbeeld als daar relatief veel ernstige incidenten mee worden gezien. Daar komt bij dat camera's ook waarde kunnen hebben voor een van de drie andere doelen: veiligheidsgevoel, preventie of opsporing. Het beoordelen van de noodzakelijkheid van elke camera is dan ook geen puur cijfermatige kwestie. Het verdient aanbeveling dat de gemeente in overleg met de politie op basis van kwantitatieve *en* kwalitatieve informatie kritisch kijkt naar de noodzaak van elke camera. Deze evaluatie biedt daarvoor alle benodigde kwantitatieve informatie.

In hoofdstuk 4 gaat het over het vierde, en laatste, doel van cameratoezicht: opsporing. Hier is relatief weinig informatie over beschikbaar omdat de waarde van de camera's voor opsporing niet wordt bijgehouden door de politie. Alleen de rechercheurs die het onderzoek hebben gedaan weten of de beelden waardevol waren of niet. Het is ook niet bekend of de beelden door het Openbaar Ministerie of de rechtbank zijn gebruikt. Wel is bekend dat in 2024 in totaal ruim duizend keer beelden zijn opgevraagd door rechercheurs, dus gemiddeld drie keer per dag. De politie laat weten dat de gemeentelijke camera's een nuttige aanvulling zijn op camerabeelden van bedrijven en particulieren. Die andere camera's worden wel vaker gebruikt dan de gemeentelijke camera's, maar ze brengen vaak maar een klein deel van de openbare ruimte in beeld. De gemeentelijke camera's zijn belangrijk op plekken waar geen andere camera's staan en om te achterhalen waar daders vandaan kwamen of naartoe gingen. Naar schatting spelen de gemeentelijke camera's een rol in een derde van de opsporingsonderzoeken met camerabeelden.

In hoofdstuk 5 blijkt dat er veel draagvlak is voor de camera's: een zeer groot deel van de ondervraagde bewoners en bezoekers van de cameragebieden (89%) vindt cameratoezicht een goede aanvulling op de fysieke aanwezigheid van politie en handhavers. Wel zien veel mensen liever meer politie op straat dan meer cameratoezicht. In de enquêtes op straat is ook gevraagd of mensen de camera's een te grote inbreuk op de privacy vinden. Daar is slechts een relatief klein deel van de ondervraagden het mee eens: een op de acht bewoners en bezoekers (12%). Wel blijkt uit de opmerkingen die na het invullen van de vragenlijst konden worden gemaakt, dat er mensen zijn die meer wilden weten over de camera's. Zij hadden bijvoorbeeld vragen of de beelden rechtstreeks worden bekeken en hoe lang ze worden bewaard. De meeste mensen maken zich echter geen zorgen over de privacy risico's.

De conclusies en aanbevelingen staan in hoofdstuk 6. De overkoepelende conclusie is positief, maar wel met een paar kritische kanttekeningen. Alles overziend levert het cameratoezicht in Den Haag een aantoonbare en grote bijdrage aan de veiligheid in de stad. De eerste aanbeveling is dan ook om het goede te behouden. De andere aanbevelingen zijn:

- Breng in het live toezicht meer focus aan op openbare orde
- Bekijk de noodzaak van alle camera's kritisch, zowel op basis van cijfers als kwalitatieve informatie
- Vervang de term 'vast' door langdurig, en 'flexibel' door kortdurend
- Sluit beter aan op de cyclus van de gemeenteraad door aanwijbsbesluiten van vier jaar te nemen
- Zorg voor meer en betere informatievoorziening over de camera's op straat

1 Inleiding

1.1 Evaluatie gemeentelijk cameratoezicht

Dit rapport bevat de resultaten van de evaluatie van het gemeentelijke cameratoezicht in Den Haag. Het gaat over de camera's die volgens de burgemeester noodzakelijk zijn voor handhaving van de openbare orde. De juridische basis hiervoor is artikel 151c van de Gemeentewet. In dat wetsartikel staat onder andere dat de burgemeester de camera's moet verwijderen zodra ze niet langer noodzakelijk zijn. Dat betekent dat regelmatig moet worden beoordeeld of de camera's nog noodzakelijk zijn. Daartoe voert de gemeente evaluaties uit.

Den Haag maakt onderscheid tussen 'vast' en 'flexibel' cameratoezicht. Vaste camera's worden voor periodes van vijf jaar per keer geplaatst, omdat ze in gebieden staan waar de veiligheid en leefbaarheid naar verwachting structureel onder druk staan. Flexibele camera's worden voor een kortere periode geplaatst op plekken waar de verwachting is dat de problemen redelijk snel zullen verdwijnen, waarna de camera's kunnen worden verwijderd. Deze evaluatie gaat over de vaste camera's en niet over de flexibele camera's: die worden jaarlijks apart geëvalueerd.

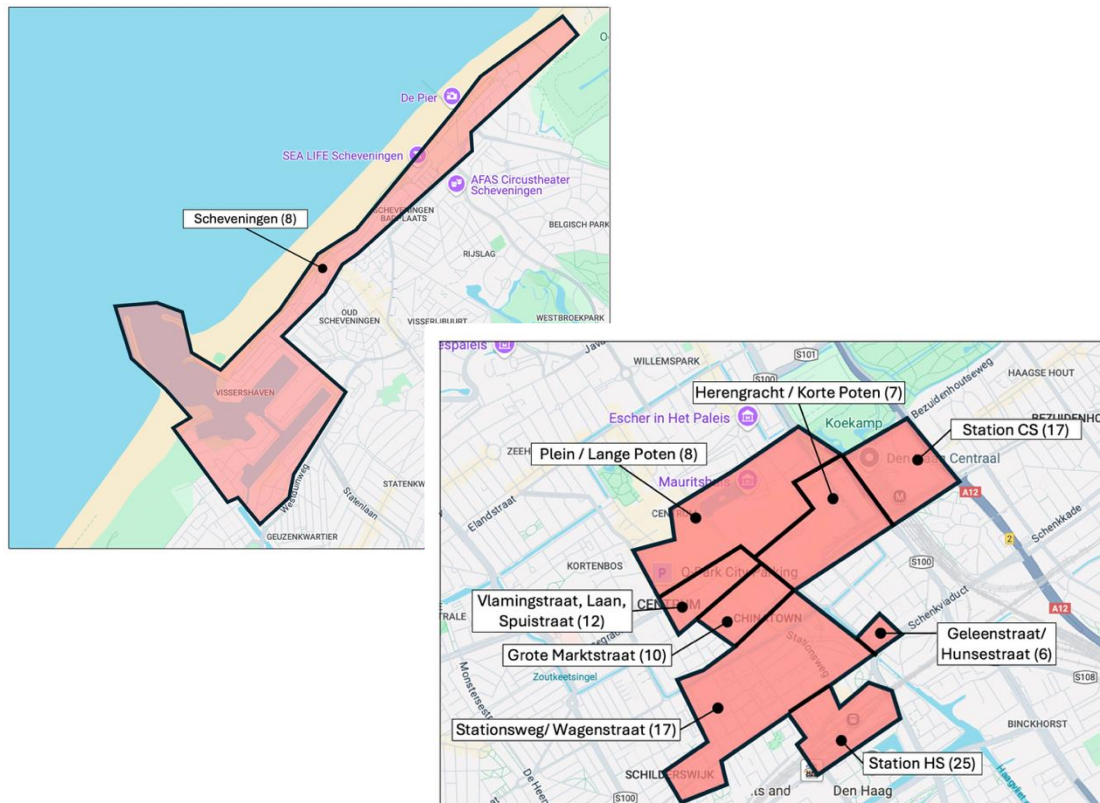
De vorige evaluatie van de 'vaste' camera's is gepubliceerd in 2021 en ging over de jaren 2016 tot en met 2020.¹ Daarna is besloten het cameratoezicht vijf jaar te verlengen tot eind 2025.² Het rapport dat u nu leest gaat over de effecten van het cameratoezicht in de jaren 2021 tot en met 2024. Deze evaluatie stelt de burgemeester in staat te beoordelen of de camera's moeten worden verlengd. De evaluatie is uitgevoerd in de eerste helft van 2025.

In Den Haag zijn negen gebieden waar gemeentelijke camera's staan voor de handhaving van de openbare orde. De gebieden zijn verschillend van karakter: rondom treinstations, in winkelgebieden, in prostitutiestraten en langs de kust. De eerste camera's werden geplaatst in het jaar 2000 en sindsdien is het aantal cameragebieden uitgebreid. Acht cameratoezichtgebieden liggen in het centrum van de stad, het negende cameragebied is de kuststrook van Scheveningen. Binnen de aangewezen gebieden kan de burgemeester zoveel camera's laten plaatsen als nodig. Bij de start van deze evaluatie waren het 110 camera's. Onderstaande plattegronden laten zien waar de cameragebieden liggen.

Noot 1 [Evaluatie vast cameratoezicht 2016-2020](#) (19 juli 2021), BSD/10133555, RIS309446.

Noot 2 Gebiedsaanwijzing (vast) cameratoezicht in verschillende gebieden in Den Haag 2021-2025 (28-12-2021): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2021-479135.html>.

Figuur 1.1 Cameragebieden in Den Haag met langdurig cameratoezicht (aantal camera's)

1.2 Over welke camera's gaat deze evaluatie?

Deze evaluatie gaat zoals gezegd over camera's die zijn geplaatst door de burgemeester van Den Haag voor de handhaving van de openbare orde. Voor deze camera's is in 2006 een specifieke wettelijke grondslag gemaakt, namelijk artikel 151c van de Gemeentewet. Den Haag maakt zoals gezegd onderscheid tussen 'vast' en 'flexibel' cameratoezicht, waarbij de vaste camera's worden geplaatst voor een periode van vijf jaar. Over die vaste camera's gaat deze evaluatie.

De burgemeester kan ook camera's plaatsen voor een kortere periode: de flexibele camera's. Dan gaat het bijvoorbeeld om een camera die wordt geplaatst na een brandstichting of aanslag. Deze flexibele camera's worden voor een korte periode van maximaal een jaar geplaatst en daarna in principe weer verwijderd. Als blijkt dat een flexibele camera langer nodig is dan verwacht, kan het aanwijsbesluit worden verlengd. Als dat een aantal keren is gebeurd, kan een flexibele camera worden toegevoegd aan het contingent vaste camera's. In mei 2025 is dat gebeurd met een camera in het winkelcentrum de Leyweg en een camera in de Boekhorststraat. De flexibele camera's worden in aparte evaluaties onderzocht: de meest recente evaluatie vond plaats in het voorjaar van 2025. Deze flexibele camera's maken geen deel uit van de evaluatie die u nu leest.

Er staan dertig camera's rondom het stadion van ADO die onder hetzelfde juridische regime vallen: artikel 151c van de Gemeentewet. Die camera's zijn niet meegenomen in deze evaluatie, omdat ze standaard 'uit' staan: ze worden alleen gebruikt tijdens thuiswedstrijden en evenementen en dergelijke. Ook zijn er na de jaarlijkse evaluatie van het flexibele cameratoezicht enkele flexibele camera's toegevoegd aan het arsenaal vaste camera's. Die zijn in deze evaluatie nog niet meegenomen.

Gemeentelijke camera's voor andere doelen

Naast de camera's voor handhaving van de openbare orde heeft de gemeente Den Haag nog meer soorten camera's. Denk bijvoorbeeld aan de camera's voor verkeersveiligheid op straat en in tunnels. Er staan ook camera's op straat voor digitale handhaving van geslotenverklaringen, de zero-emissiezone of de

milieuzones. Ook zet de gemeente bewakingscamera's in, bijvoorbeeld om gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties te beveiligen. Al deze andere camera's hebben een ander doel dan handhaving van de openbare orde en ze hebben een eigen juridisch regime. Overigens kan een deel van de camera's rechtstreeks worden bekeken door de politie in noodgevallen. Deze andere camera's vallen buiten deze evaluatie.

Camera's van andere overheden, bedrijven en particulieren

Ook andere overheden, bedrijven en particulieren kunnen camera's gebruiken. Zo heeft de politie een eigenstandige bevoegdheid om op grond van artikel 3 van de Politiewet camera's in te zetten. De politie doet dat als het noodzakelijk is voor handhaving van de rechtsorde of voor hulpverlening. Voorbeelden van politiecamera's die op grond van de Politiewet worden ingezet zijn helikopters, drones, videowagens en bodycams. In de regionale eenheid Den Haag zijn ook veel camera's die worden ingezet voor bewaken en beveiligen van overheidsgebouwen, ambassades en internationale organisaties.

Ook bedrijven en particulieren hebben allerlei soorten camera's. Denk bijvoorbeeld aan de bewakingscamera's van ov-bedrijven, maar ook aan de bewakingscamera's aan de gevels van winkels zoals juweliers of horecagelegenheden en op bedrijventerreinen. Ook particulieren hebben camera's, zoals bijvoorbeeld een slimme deurbel met camera's of een smartphone. Al deze andere camera's vallen buiten deze evaluatie.

1.3 Onderzoeksopzet

Artikel 151c van de Gemeentewet stelt dat de burgemeester een camera moet verwijderen zodra deze niet langer noodzakelijk is voor handhaving van de openbare orde. Deze evaluatie is gehouden om antwoord te geven op de vraag in hoeverre het gemeentelijke cameratoezicht voldoet aan die eis van noodzakelijkheid.

Het is niet eenvoudig te bepalen of een camera noodzakelijk is. Uit onderzoek in opdracht van het Ministerie van Justitie onder gemeenten met camera's is gebleken dat veel gemeenten moeite hebben met de evaluatie van cameratoezicht. De meeste gemeenten voeren zelfs überhaupt geen evaluaties uit. De gemeentelijke evaluaties die wel zijn uitgevoerd, bleken vaak van slechte kwaliteit.³ Deels kwam dit doordat er geen geschikte informatiebronnen beschikbaar waren om de effecten van de camera's te meten. Deels kwam het echter ook door een fundamenteel probleem: het is vrijwel onmogelijk de effecten van camera's te isoleren van andere gemeentelijke maatregelen en externe factoren.

Een goed voorbeeld is de coronapandemie in de jaren 2020 en 2021. In die jaren was de horeca maandenlang gesloten en dus was er ook weinig uitgaansgeweld. Het zou niet terecht zijn te concluderen dat de camera's in die jaren veel uitgaansgeweld hebben voorkomen: dat kwam immers door de sluiting van de horeca. Maar welk deel van de daling kwam door de coronamaatregelen en welk deel kwam door de camera's? Die vraag is achteraf onmogelijk te beantwoorden. Zo zijn er nog veel meer 'versturende' factoren en maatschappelijke ontwikkelingen die naast de camera's invloed hebben op de veiligheid. Ook de andere maatregelen die de gemeente en anderen treffen spelen mee. Denk aan fysieke surveillance door politie en handhavers, maar ook aan straatverlichting, afspraken met horeca en dergelijke. Daarom moet een methode worden gebruikt die wel in staat is de effecten van cameratoezicht te onderscheiden van die andere instrumenten en externe factoren.

Beleidslogica

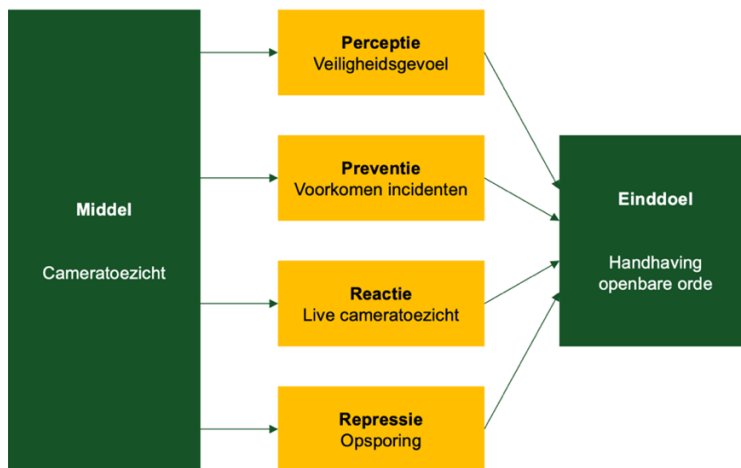
Tot op heden werd de noodzaak van cameratoezicht in Den Haag beoordeeld aan de hand van politiecijfers. In 2006 heeft de gemeenteraad een werkinstructie vastgesteld waarin werd bepaald dat een periode van vijf aaneensluitende jaren een positieve trend aanwezig moet zijn in de misdaadcijfers, voordat de noodzaak van vast cameratoezicht op een locatie wordt heroverwogen.⁴ In aanvulling op de politiecijfers moest ook de Veiligheidsmonitor worden benut omdat die informatie bevat over veiligheidsgevoelens. Het probleem is dat het onduidelijk is of de camera's hebben gezorgd voor de

Noot 3 S. Flight, L. Klein Kranenburg & G. van Straaten (2022), [Cameratoezicht door gemeenten: evaluatie wetswijziging artikel 151c Gemeentewet](#), in opdracht van Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum/Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Noot 4 *Verordening cameratoezicht plus toelichting* (12 juni 2006), BSD/2006.1555, RIS 138423.

eventuele positieve trend of iets anders. De coronapandemie is zoals gezegd een goed voorbeeld: de misdaadcijfers lieten in die jaren een zeer positieve trend zien, maar dat kwam niet door de camera's. Daarom staat in deze evaluatie een andere beleidslogica centraal. Het gaat niet om de vraag of de veiligheid in de cameragebieden is verbeterd, maar om de vraag of de veiligheid is verbeterd *dankzij de camera's*. De beleidslogica laat zien op welke manieren camera's kunnen werken. In deze evaluatie wordt onderzocht of de camera's ook daadwerkelijk zo hebben gewerkt.

Figuur 1.2 Beleidslogica cameratoezicht Den Haag: vier manieren waarop cameratoezicht kan werken

Door te kijken naar de mate waarin deze vier tussendoelen worden bereikt, nemen we als het ware een kijkje 'onder de motorkap' van het cameratoezicht. Als de tussendoelen worden bereikt, is het cameratoezicht effectief en kan worden besloten de camera's te verlengen. Als geen van deze tussendoelen wordt bereikt, is het cameratoezicht niet effectief en ligt verplaatsing of verwijdering van de camera's meer voor de hand. De uiteindelijke weging tussen de vier verschillende doelen is overigens geen exacte wetenschap. Het antwoord op de vraag of een camera noodzakelijk is kan niet puur op basis van objectieve maatstaven worden gegeven. Degenen die veiligheidsgevoel doorslaggevend vinden kunnen ervoor kiezen een camera te laten staan die dit doel bereikt, zonder dat een van de drie andere doelen wordt bereikt. Er kunnen ook mensen zijn die vinden dat het niet proportioneel is een camera te laten staan die uitsluitend bijdraagt aan veiligheidsgevoelens, maar verder geen opbrengsten heeft. De enige uitzondering is opsporing: als dat het enige doel is dat wordt bereikt, mag de camera niet blijven staan. Opsporing mag hooguit bijvangst van gemeentelijk cameratoezicht zijn: het Openbaar Ministerie gaat immers over de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en niet de burgemeester. Maar als camera's bijdragen aan opsporing en aan een of meer van de andere doelen, kan het belang voor opsporing wel degelijk worden meegewogen in de beoordeling of een camera moet worden verlengd of niet. In deze evaluatie kan hooguit inzicht worden gegeven in de mate waarin de vier tussendoelen worden bereikt, maar het is uiteindelijk een politiek-bestuurlijke afweging die bepaalt of cameratoezicht nog noodzakelijk is.

Deze beleidslogica staat centraal in de rest van dit rapport. In hoofdstuk 2 gaat het over de eerste twee tussendoelen: veiligheidsgevoel en preventie. Hoofdstuk 3 gaat over de opbrengsten van het rechtstreekse toezicht en hoofdstuk 4 gaat over opsporing achteraf.

Informatiebronnen

Kwantitatief

Deze evaluatie is gebaseerd op kwantitatieve en kwalitatieve informatiebronnen. Om te meten of mensen weten dat er cameratoezicht is en of ze zich er veiliger door voelen zijn enquêtes gehouden. In de enquêtes zijn ook vragen gesteld over het draagvlak voor cameratoezicht en of mensen zich zorgen maken over schending van hun privacy. In totaal zijn bijna vierhonderdvijftig enquêtes op straat gehouden. In de twee cameragebieden, Centrum en Scheveningen, zijn elk ruim tweehonderd mensen

ondervraagd. Daarbij is gezorgd voor een representatieve samenstelling qua leeftijd en sekse. Ook zijn zowel gesprekken gevoerd met bewoners van de cameragebieden als met bezoekers, bijvoorbeeld van de horeca of winkels. De enquêtes zijn op verschillende dagen van de week en op verschillende tijdstippen overdag, 's avonds en 's nachts gehouden om een goed beeld te krijgen. In de bijlage staat meer informatie over de samenstelling van de steekproef en worden de antwoorden op de vragen in tabellen gepresenteerd.

Om inzicht te krijgen in de opbrengsten van het rechtstreekse cameratoezicht heeft de politie data aangeleverd vanuit interne registratiesystemen. Die registraties laten zien hoeveel incidenten zijn geregistreerd in de cameratoezichtruime en wat de reactie van de politie was. Ook laten ze zien hoe vaak opgenomen camerabeelden zijn opgevraagd in het kader van opsporing achteraf. De gemeente heeft ook informatie uit de Veiligheidsmonitor aangeleverd over het veiligheidsgevoel in de cameragebieden vergeleken met de hele gemeente.

Kwalitatief

Daarnaast is kwalitatieve informatie verzameld om de 'verhalen achter de cijfers' te kunnen horen. Er zijn gesprekken gevoerd met tien vertegenwoordigers van de gemeente, de politie en het Openbaar Ministerie die de afgelopen jaren actief bij het cameratoezicht betrokken waren. Tevens zijn observaties uitgevoerd op straat om te zien of de camera's en informatieborden zichtbaar zijn voor voorbijgangers.

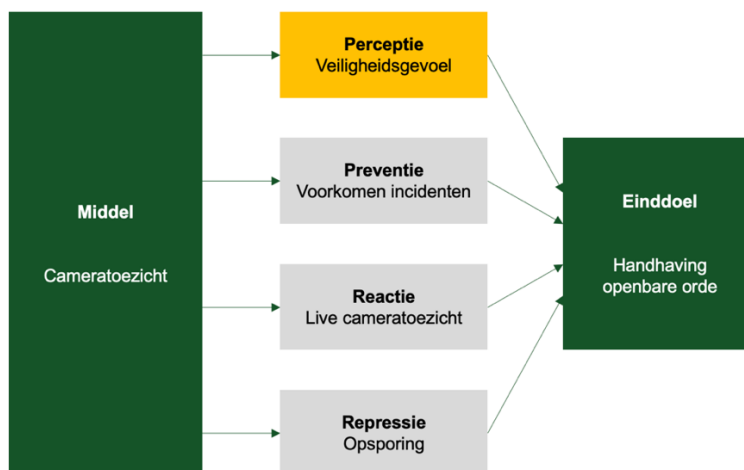
Alle informatiebronnen samen geven een goed beeld van de werking en waarde van cameratoezicht in Den Haag.

2 Veiligheidsgevoel en preventie

2.1 Veiligheidsgevoel

Het eerste doel dat met cameratoezicht kan worden bereikt is een vergroting van het veiligheidsgevoel van bewoners en bezoekers van de cameragebieden. Het idee is dat mensen die een camera of een informatiebord zien zich daardoor veiliger voelen. Hier wordt besproken of dat ook inderdaad gebeurt.

Figuur 2.1 Beleidslogica tussendoel 1: Verbetering veiligheidsgevoel

In de enquêtes op straat is aan bewoners en bezoekers van de cameragebieden gevraagd in hoeverre zij zich veiliger voelen door cameratoezicht.⁵ In totaal zegt de helft van de ondervraagden dat ze zich veiliger voelen dankzij de camera's (49%). Een op de vijf zegt dat ze zich *niet* veiliger voelen door cameratoezicht (19%) – wat overigens niet hoeft te betekenen dat ze zich er onveiliger door voelen: het kan ook dat de camera's geen effect hebben op hun veiligheidsgevoel. De rest is neutraal (24%) of weet het niet (8%).

Tabel 2.2 “Voelt u zich veiliger door het cameratoezicht?”

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	50%	49%	49%
Neutraal	26%	22%	24%
Nee	15%	23%	19%
Weet niet/geen antwoord	10%	5%	8%
Totaal	100%	100%	100%
Aantal ondervraagden	223	210	433

Bron: Enquêtes op straat.

Noot 5

De gemeente laat elke twee jaar in de Veiligheidsmonitor onderzoeken hoe het veiligheidsgevoel in de verschillende delen van de stad zich ontwikkelt. Daaruit blijkt dat mensen in het Centrum zich iets onveiliger voelen dan gemiddeld in de stad. In Scheveningen zijn de veiligheidsgevoelens juist iets beter dan gemiddeld in de stad. Tussen de twee laatste peilingen (2021 en 2023) is niet veel veranderd in het veiligheidsgevoel. De cijfers staan in Bijlage 3 van dit rapport. Voor deze evaluatie is de Veiligheidsmonitor niet zeer relevant, aangezien niet direct is gevraagd naar het effect van de camera's op het veiligheidsgevoel.

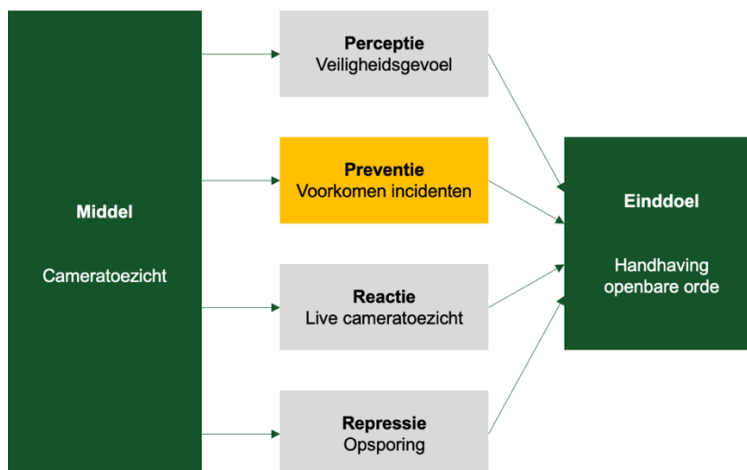
Er zijn geen statistisch significante verschillen tussen de ondervraagden in het Centrum en in Scheveningen.⁶ Ook is er geen significant verschil tussen bewoners en bezoekers of groepen van verschillende leeftijden. Er is wel een significant verschil tussen mannelijke en vrouwelijke respondenten. Vrouwen geven significant vaker dan mannen aan dat ze zich veiliger voelen dankzij het cameratoezicht. Van de ondervraagde mannen zegt 42 procent zich veiliger te voelen dankzij cameratoezicht. Onder de vrouwelijke respondenten is dat aanzienlijk hoger, namelijk 58 procent.

Alles overziend kan worden geconstateerd dat de helft van de mensen zegt dat ze zich veiliger voelen dankzij het cameratoezicht. De rest – dus de andere helft – voelt zich er niet veiliger door, is neutraal of weet het niet. Voor een effect op het veiligheidsgevoel is het uiteraard nodig dat mensen de camera's bewust waarnemen. In de paragraaf over de bekendheid van het cameratoezicht later in dit hoofdstuk, zal blijken dat in elk geval een deel van de ondervraagden de camera's niet ziet.

2.2 Preventie

Het tweede tussendoel waar cameratoezicht toe zou kunnen leiden is een preventief effect op overlast en criminaliteit. Het idee van preventie is dat daders een rationele keuze maken en rekening houden met de risico's van hun daden. Zij zullen afzien van het plegen van criminaliteit als ze bang zijn dat de camera's de pakkans vergroten.

Figuur 2.3 Beleidslogica tussendoel 2: Preventie van incidenten

Om een preventief effect te kunnen hebben, moet aan twee voorwaarden zijn voldaan.

Voorwaarde 1: Mogelijke daders moeten weten dat er cameratoezicht is

Ten eerste moeten potentiële daders zich bewust zijn van de camera's. Als zij niet weten dat er cameratoezicht is, zullen ze hun gedrag immers niet bijsturen. Dat betekent dat de camera's en de informatieborden op straat goed zichtbaar moeten zijn. Andere informatie over het cameratoezicht kan ook invloed hebben. Als in de (sociale) media bijvoorbeeld vaak informatie wordt gepubliceerd over daders die zijn aangehouden dankzij het cameratoezicht, zal dat het preventieve effect van camera's vergroten. Als mensen nooit iets horen over het cameratoezicht zal dat effect kleiner zijn.

Noot 6

De groepen respondenten zijn consequent met elkaar vergeleken en de verschillen zijn getoetst op statistische significantie ($p < .05$). Als in dit rapport staat dat er geen verschil is tussen groepen, wordt daarmee bedoeld dat er geen statistisch significante verschillen zijn.

Voorwaarde 2: Mogelijke daders moeten zich laten beïnvloeden door cameratoezicht

Ten tweede moeten de daders die weten dat er camera's staan besluiten geen criminaliteit te plegen of overlast te veroorzaken. Dat is wel mogelijk bij rationele daders die vooraf een inschatting maken van de risico's van hun daden. Maar dit effect is er niet bij impulsieve daders die geen rekening houden met de mogelijke gevolgen van hun gedrag. Zij zullen zich meestal niet laten weerhouden door cameratoezicht. Dat geldt bijvoorbeeld voor uitgaansgebieden waar mensen vaak onder invloed van drank, drugs of hevige emoties zijn. Camera's werken vaak wel preventief in parkeergarages, treinstations, winkels en andere plekken waar de daders rationeler zijn. Maar in cameragebieden waar het vooral gaat om impulsieve criminaliteit en overlast, is het preventieve effect van camera's meestal minder groot. Overigens kunnen camera's in een uitgaansgebied wel degelijk preventief werken. Daar zijn immers ook rationele daders actief, zoals drugsdealers en zakkenrollers.⁷

Kortom: of een camera preventief werkt hangt af van de zichtbaarheid en de bekendheid van de camera's, van het type dader en van het soort gebied en het type criminaliteit en overlast. Hieronder wordt uitgezocht hoe dat in Den Haag zit. Eerst wordt gekeken naar het antwoord op de enquêtevraag over preventie. Daarna wordt onderzocht hoe het zit met de bekendheid en zichtbaarheid van het cameratoezicht.

Preventie volgens bewoners en bezoekers

In de enquêtes op straat is gevraagd of bewoners en bezoekers van de cameragebieden het idee hebben dat de camera's hebben geleid tot een vermindering van de hoeveel overlast en criminaliteit.

Tabel 2.4 Zijn de overlast en criminaliteit volgens u verminderd door het cameratoezicht?

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	38%	48%	43%
Neutraal	13%	14%	13%
Nee	15%	22%	19%
Weet niet/geen antwoord	35%	17%	26%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: Enquêtes op straat.

In totaal is bijna de helft van de ondervraagden van mening dat de camera's preventief hebben gewerkt (43%). Ongeveer een op de vijf ondervraagden denkt dat de camera's niet preventief werken (19%). De rest is neutraal (13%) of weet het niet (26%). De ondervraagden in Scheveningen zijn positiever over het preventieve effect van de camera's dan de ondervraagden in de centrumgebieden van de stad. Er zijn voor wat betreft de antwoorden op deze vraag geen verschillen tussen bewoners/bezoekers, mannen/vrouwen of verschillende leeftijdsgroepen.

Bekendheid cameratoezicht volgens bewoners en bezoekers

Zonder informatievoorziening over de camera's is het preventieve effect op mogelijke daders minimaal. En als bewoners en bezoekers niet weten dat er cameratoezicht is, zullen zij zich er ook niet veiliger door voelen. Er zijn dus twee redenen om actief informatie te geven over de camera's. In de enquêtes op straat is gevraagd of mensen voorafgaand aan het straatinterview al op de hoogte waren van het cameratoezicht.

Tabel 2.5 Was u al op de hoogte van het cameratoezicht?

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	73%	62%	67%
Nee	27%	38%	32%
Weet niet/geen antwoord	0%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: Enquêtes op straat.

Noot 7

Zie: M. Gill (2003), 'What do offenders think about CCTV?' in: *Crime Prevention and Community Safety*. Voor Nederlands onderzoek, zie: A. van Schijndel et al. (2012), *Daders over cameratoezicht*, Politie & Wetenschap.

Twee op de drie ondervraagden wist voorafgaand aan de enquête al dat er cameratoezicht is in het gebied waar zij werden ondervraagd (67%). Een op de drie wist dat niet (32%). Daarbij zien we een significant verschil tussen de bewoners en de bezoekers van de cameragebieden. Onder de bewoners weet 79 procent dat er cameratoezicht is; onder bezoekers is dat 57 procent. Onder de bewoners is de bekendheid van het cameratoezicht dus goed: vier op de vijf bewoners weten dat er cameratoezicht is. Maar bij de bezoekers van de cameragebieden is net iets meer dan de helft op de hoogte. Daar is dus nog veel ruimte voor verbetering.

Informatievoorziening door de gemeente en politie

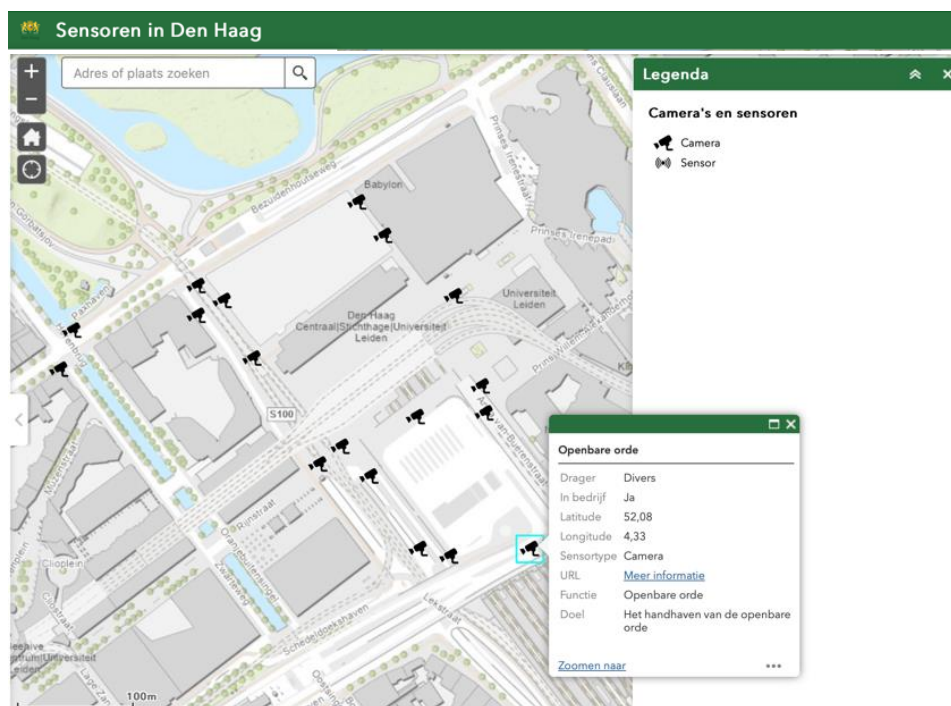
Uit de enquêtes blijkt dat een aanzienlijk deel van de bezoekers van de cameragebieden niet weet dat er cameratoezicht is. Dat is onwenselijk omdat mensen zich er dan niet veiliger door kunnen voelen. Het is ook onwenselijk omdat het waarschijnlijk is dat dit ook geldt voor een deel van de mogelijke daders: dat verkleint het preventieve effect van camera's.

Online

De gemeente heeft online eenvoudig vindbare informatie over het cameratoezicht in de gemeente Den Haag geplaatst. Zoeken op de gemeentelijke website met de term 'cameratoezicht' levert een link op naar een [pagina met informatie over het gemeentelijke cameratoezicht](#). Op die pagina staat waarom de gemeente deze camera's inzet en hoe het zit met het live uitkijken van de beelden en de opslag. Ook is een link opgenomen naar een [digitale kaart](#) met de cameragebieden: zowel de langdurig geplaatste camera's (vast) als de kortdurende (flexibel). Door in te zoomen is het mogelijk de exacte plek van elke camera te zien. Klikken op een camera opent een venster met extra informatie, waaronder het doel en een link naar het aanwijzingsbesluit van de burgemeester. Zo kan iedereen die dat wil dus achterhalen waar de camera's staan, waarom ze er staan en voor welke periode het aanwijzingsbesluit nog geldig is.

Tabel 2.6

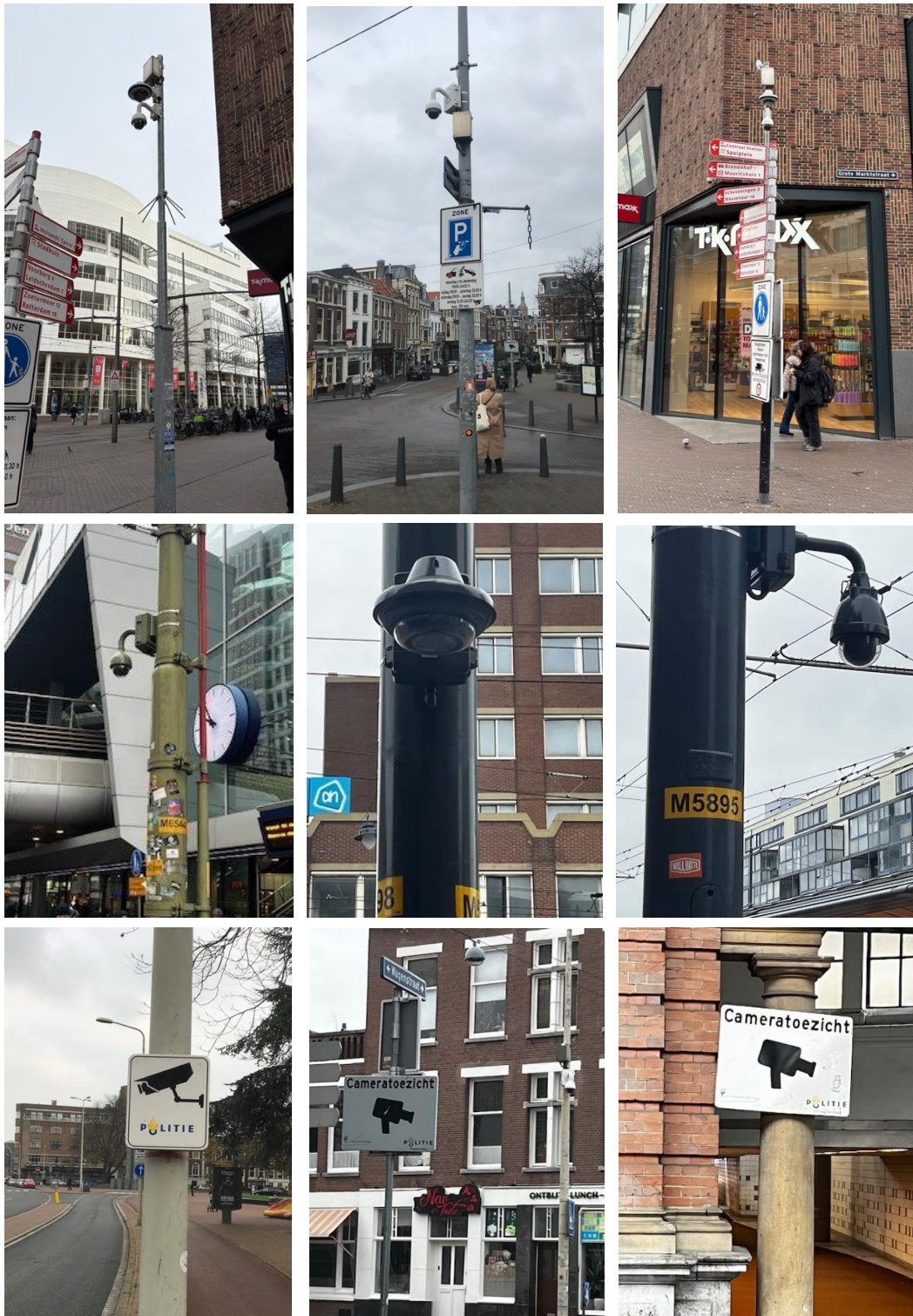
Digitale plattegrond

Fysieke informatie

Hierboven bleek dat de gemeente online veel informatie over het cameratoezicht aanbiedt. Maar voor een effect op straat is dat niet genoeg. Om te zorgen dat mensen zich veiliger kunnen voelen en om te zorgen dat de camera's een preventief effect kunnen hebben, moeten de camera's en informatieborden op straat goed zichtbaar zijn.

Tabel 2.7 Camera's en informatieborden

De gemeente en de politie hebben in een convenant in 2012 afgesproken dat de politie verantwoordelijk is voor het adequaat beborden van de toegangswegen van de cameragebieden.⁸ Er zijn twee soorten informatieborden. Op een versie staat een plaatje van een camera met daaronder het logo van de politie. Er zijn daarnaast ook borden waar het logo van de gemeente Den Haag aan is toegevoegd. De informatieborden staan op een aantal toegangswegen naar de cameragebieden en ook binnen de cameragebieden zelf staan hier en daar informatieborden.

Beoordeling informatievoorziening

De Europese organisatie waarin alle nationale Autoriteiten Persoonsgegevens samenwerken, heeft in 2019 richtlijnen opgesteld voor informatievoorziening over camera's.⁹ Volgens die richtlijn moet informatie over camera's op twee niveaus worden aangeboden: de belangrijkste informatie moet fysiek op straat worden aangeboden met daarnaast een website of een folder met meer informatie. De fysieke informatie op straat moet de belangrijkste informatie bevatten: het doel, de verantwoordelijke organisatie en de rechten die betrokkenen hebben. Op elk bordje moet ook staan waar mensen meer informatie kunnen vinden. De aanvullende informatie moet duidelijk maken wat de exacte locaties van de camera's zijn, welke bewaartermijn geldt, of gegevens aan derden kunnen worden verstrekt en hoe mensen hun rechten als betrokkene kunnen uitoefenen.

De fysieke informatie op straat over het cameratoezicht in Den Haag voldoet momenteel niet aan deze Europese richtlijn. De camera's zijn allemaal zichtbaar, maar het is voor voorbijgangers onmogelijk te zien welke camera's van de gemeente zijn en welke camera's van anderen. De kleuren van de behuizing zijn ook verschillend: sommige camera's zijn wit, maar er zijn ook behuizingen in het grijs, groen, rood en blauw. Die verschillende kleuren zijn gekozen omdat architecten aangaven dat het van belang was de camera's goed te laten passen bij de kleuren van het reeds aanwezige straatmeubilair. Die verschillende kleuren bevorderen de herkenbaarheid echter niet. Dat zou kunnen worden verbeterd door op de camera's rood-blauwe politiestriping aan te brengen, zoals in andere gemeenten (zie het voorbeeld hiernaast).

De informatieborden bevatten niet alle informatie die er volgens de Europese richtlijn op zou moeten staan. Zo is niet vermeld wat het doel is van de camera's en is er geen doorverwijzing naar een website waar mensen extra informatie kunnen vinden. Het aantal borden is ook te klein: er staan vooral borden aan de randen van de cameragebieden bij de belangrijkste toegangswegen. Maar in de cameragebieden zelf zijn geen informatieborden geplaatst.

De online informatievoorziening is wel goed op orde: iedereen die wil weten waar de camera's staan en hoe het cameratoezicht werkt, kan daar eenvoudig uitgebreide informatie over vinden.

Toekomst

De gemeente Den Haag heeft in 2024 meegedaan aan een experiment om de communicatie over sensoren zoals camera's te verbeteren. Dit experiment was onderdeel van een project om te komen tot een landelijke richtlijn voor dit soort informatie. Aan het project werkten de Vereniging Nederlandse Gemeenten en enkele grote gemeenten mee (Amsterdam, Utrecht, Den Haag, Rotterdam).¹⁰ Het experiment was een succes omdat mensen beter wisten welke sensoren actief zijn in hun omgeving.

Noot 8 Zie: *Convenant Cameratoezicht Den Haag 2012*. In dit convenant is ook vastgelegd dat de politie verantwoordelijk is voor het live uitkijken en opslaan van de camerabeelden. Het convenant is niet openbaar vanwege de informatie over financiën en beveiligingsmaatregelen. Begin 2025 heeft een medewerker van het Team Technisch Toezicht een fysieke inspectie uitgevoerd van de camera's en informatieborden.

Noot 9 Zie: European Data Protection Board: *Guidelines 3.2019 on processing of personal data through video devices* (https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_201903_video_devices_en_0.pdf - p. 27).

Noot 10 Op de website van de VNG is alle informatie te vinden: <https://vng.nl/nieuws/communicatierichtlijn-overheidsensoren-openbare-ruimte>.

Figuur 2.8 Nieuwe landelijke richtlijn sensorinformatie

De komende jaren gaat de gemeente Den Haag ervoor zorgen dat aan de Europese richtlijnen wordt voldaan. Alle nieuwe camera's worden voorzien van de herkenbare rood-blauwe politiestriping. De rest van de camera's worden in de volgende onderhoudsronde voorzien van striping. Daarnaast zorgt de gemeente ervoor dat bij elke gemeentelijke camera een informatiebord of -sticker aanwezig is. Dit gebeurt in samenwerking tussen de Directie Veiligheid en de Dienst Stadsbeheer. Het Handboek Openbare Ruimte van de gemeente staat centraal en de Haagse Straatorganisatie zal het beheer en onderhoud van de informatievoorziening op zich nemen.

Overigens is een waarschuwing hier op zijn plek. Als er meer aandacht aan de camera's wordt besteed kan dat er bij sommige mensen toe leiden dat ze zich juist meer zorgen gaan maken: "Het zal hier wel onveilig zijn, anders zouden die camera's niet nodig zijn." Onderzoek in het buitenland heeft aangetoond dat dit effect zich inderdaad vaak voordoet.¹¹ Of zichtbare en opvallende camera's een positief of een negatief effect hebben op het veiligheidsgevoel, blijkt af te hangen van allerlei factoren. Een belangrijke factor is het gebied waar de camera staat: in een woonwijk geeft een camera eerder een ongemakkelijk en onveilig gevoel dan een camera in een uitgaansgebied of bij een treinstation.¹² Het is daarom van groot belang goed na te denken over de boodschap en de 'toon' van de communicatie en die af te stemmen op de plek waar de camera staat. Er is – kortom – een goed doordachte communicatiestrategie over cameratoezicht nodig om averechtse effecten te voorkomen.

Noot 11
Noot 12

Gill, M., & Spriggs, A. (2005). *Assessing the impact of CCTV*: Home Office Research, Development and Statistics Directorate London.
Mazerolle, L., Hurley, D. & Chamlin, M. (2002). 'Social Behavior in Public Space', in: *Security Journal* 15, pp. 59-75.

3 Live cameratoezicht

3.1 Werkwijze

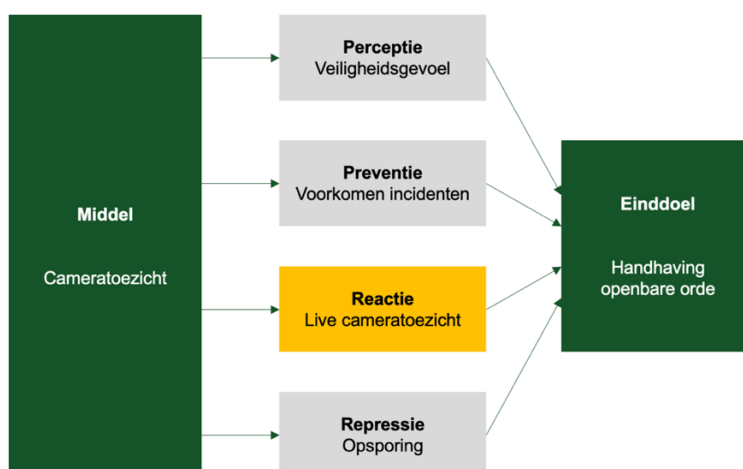
De derde manier waarop cameratoezicht kan bijdragen aan de veiligheid is door live cameratoezicht. Live cameratoezicht kan op twee manieren meerwaarde hebben: proactief en reactief.

We spreken over *proactief* cameratoezicht als een observant in de cameratoezichtruimte zelf als eerste ziet dat ergens een incident gebeurt. In dat geval kan hij of zij via de portofoon of telefoon contact opnemen met het Operationeel Centrum van de Politie Eenheid Den Haag of direct communiceren met een politie collega op straat. De observant kan de relevante camerabeelden indien gewenst rechtstreeks doorsturen naar een meekijkscherm in het Operationeel Centrum.

Ook *reactief* kan het cameratoezicht meerwaarde hebben. De observant luistert mee via de portofoon en kijkt mee op een beeldscherm met alle binnenkomende meldingen. Als dan een incident gebeurt op een plek waarvan de observant weet dat daar een camera in de buurt is, schakelt hij of zij die camera op om mee te kijken. Het is ook mogelijk dat een agent op straat of een centralist in het Operationeel Centrum een incident ziet gebeuren en aan een observant in de cameratoezichtruimte vraagt om in te zoomen en mee te kijken. In deze gevallen is het incident dus niet 'ontdekt' door cameratoezicht, maar kan de camera wel degelijk waardevol zijn om de inzet van politie en hulpverleners op straat te ondersteunen en hun veiligheid te vergroten. Ook blijkt dat opnames bruikbaar zijn als er tijdens incidenten live is meegekeken. Ingezoomde opnames laten zien welke persoon op welk moment wat deed en identificatie van personen is dan ook beter mogelijk. Live toezicht levert dus meer op dan het louter opnemen van camerabeelden op basis van een aantal vooraf gekozen standaardinstellingen (presets).

In dit hoofdstuk wordt bezien in hoeverre dit derde mechanisme inderdaad wordt geactiveerd door het cameratoezicht in Den Haag.

Figuur 3.1 Beleidslogica tussendoel 3: Live cameratoezicht

Live cameratoezicht: de praktijk

De beelden van de camera's in de regionale eenheid Den Haag worden 24 uur per dag rechtstreeks bekeken door politiemedewerkers in de Geïntegreerde Monitor Centrale in het politiebureau aan de Burgemeester Patijnlaan in Den Haag. Elke observant heeft een eigen werktafel met beeldschermen. De eerste tafel is voor de camera's in de gemeente Den Haag en de andere tafel is voor camera's in andere gemeenten van de regionale eenheid (Zoetermeer, Leiden, Alphen, Westland, Rijswijk, Leidschendam en Delft). Daarnaast is er nog een derde tafel voor het doorzoeken en terugkijken van opgenomen beelden of specifieke zoekacties, bijvoorbeeld als een collega van een wijkbureau een bepaalde persoon zoekt. Meestal werken de observanten op basis van generieke uitkijkopdrachten. Maar het komt af en toe ook voor dat er een specifiek speerpunt wordt meegegeven. Zo kan een van de politiebureaus aan cameratoezicht vragen om uit te kijken naar een bepaalde persoon. Ook de evenementenkalender geeft richting aan het live cameratoezicht.

De medewerkers van het Team Technisch Toezicht van de politie zijn van mening dat het rechtstreeks uitkijken van de camerabeelden waardevol is door de hoge kwaliteit van de observanten. Zij krijgen allemaal een specifieke opleiding. Het kost ongeveer een half jaar inwerktijd om goed te leren meekijken en te communiceren met het Operationeel Centrum en de politie-eenheden op straat. De observanten leren de camera's te bedienen, ze leren welke problemen in welke gebieden spelen en welke portofoonkanalen ze voor welke communicatie moeten gebruiken. Volgens de politie zijn de observanten heel goed in hun werk en zien ze zaken die anderen niet opvallen. Veelzeggend is dat het Team Technisch Toezicht geen behoefte heeft aan ad hoc ondersteuning vanuit andere afdelingen als die personeelscapaciteit over hebben: alleen getrainde observanten die het uitkijkwerk al langere tijd doen zijn echt waardevol.

Duizend aanhoudingen in 2024

De politie registreert ook of de politie na een geregistreerd incident een aanhouding verricht. In het jaar 2024 zijn bijna duizend aanhoudingen verricht bij de geregistreerde incidenten. Dat is dus in een kwart van de gevallen (24%). Dat is een fors aantal: gemiddeld twee tot drie keer per dag wordt een aanhouding verricht bij een incident dat door cameratoezicht is geregistreerd. Er zijn in de gesprekken met de politie ook een paar concrete voorbeelden gegeven van de werking van het live cameratoezicht.

- Er was een vechtpartij tussen twee mannen waarbij een biker van de politie tussenbeide kwam. De situatie escaleerde snel en de biker besloot een van de mannen aan te houden. Die verzette zich hevig en de biker had daardoor geen tijd de operationeel commandant in de meldkamer te informeren over de stand van zaken. Maar cameratoezicht keek rechtstreeks mee en zag dat de man die werd aangehouden een pistool gooide naar een handlanger die daarmee op de vlucht sloeg. De biker kon die tweede persoon niet achtervolgen omdat hij bij de aangehouden persoon moest blijven. Maar de observant in de cameratoezichtruimte kon de rennende man volgen en andere politie-eenheden in de juiste richting sturen.
- Een ander voorbeeld is een incident waarbij het een van de observanten opviel dat een man bij een geldautomaat stond en zich vreemd gedroeg. Hij bleef veel langer dan normaal bij de automaat staan en bemoeide zich met andere mensen die geld wilden opnemen. De cameraobservant zag dat een pinpas werd gestolen waarna de man direct geld probeerde op te nemen. Hij informeerde de politie op straat die de verdachte op heterdaad konden aanhouden. De camerabeelden waren essentieel omdat de diefstal daarop te zien was: de agent op straat kon de man op heterdaad aanhouden, zonder dat hij zelf met eigen ogen de diefstal had gezien.

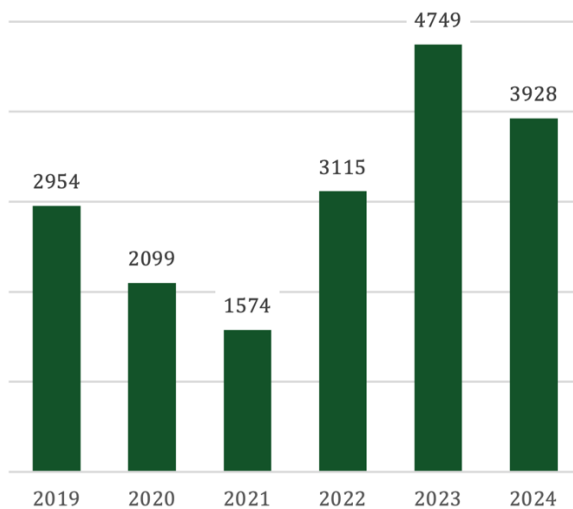
Deze twee voorbeelden laten goed zien hoe het werkt: de observant kan meekijken met een incident waar al politie aanwezig is en ondersteuning bieden (eerste voorbeeld). Of de observant ziet zelf als eerste een incident gebeuren en stuurt daarna politie ter plaatse (tweede voorbeeld). De situatie in Den Haag is bijzonder omdat cameratoezicht in alle andere regionale eenheden van de politie in Nederland niet door politiemensen, maar door gemeentelijke medewerkers of beveiligers wordt uitgevoerd – vaak wel onder regie van de politie, maar dus niet door de politie zelf. De kracht van het cameratoezicht in Den Haag is dat er een directe communicatielijn is tussen de observant en de politie op straat: daar zit geen

'schakel' tussen waardoor de informatie niet alleen ongefilterd, maar ook sneller kan worden gebruikt voor daadwerkelijke interventies op straat.

3.2 Aantal geregistreerde incidenten

Er is zoals gezegd continu rechtstreeks toezicht op de camera's. Een relevante vraag is hoeveel incidenten er door de medewerkers in de cameratoezichtruimte worden geregistreerd. Het Team Technisch Toezicht van de politie Den Haag heeft informatie aangeleverd voor deze evaluatie.

Tabel 3.2 Aantal geregistreerde incidenten per jaar

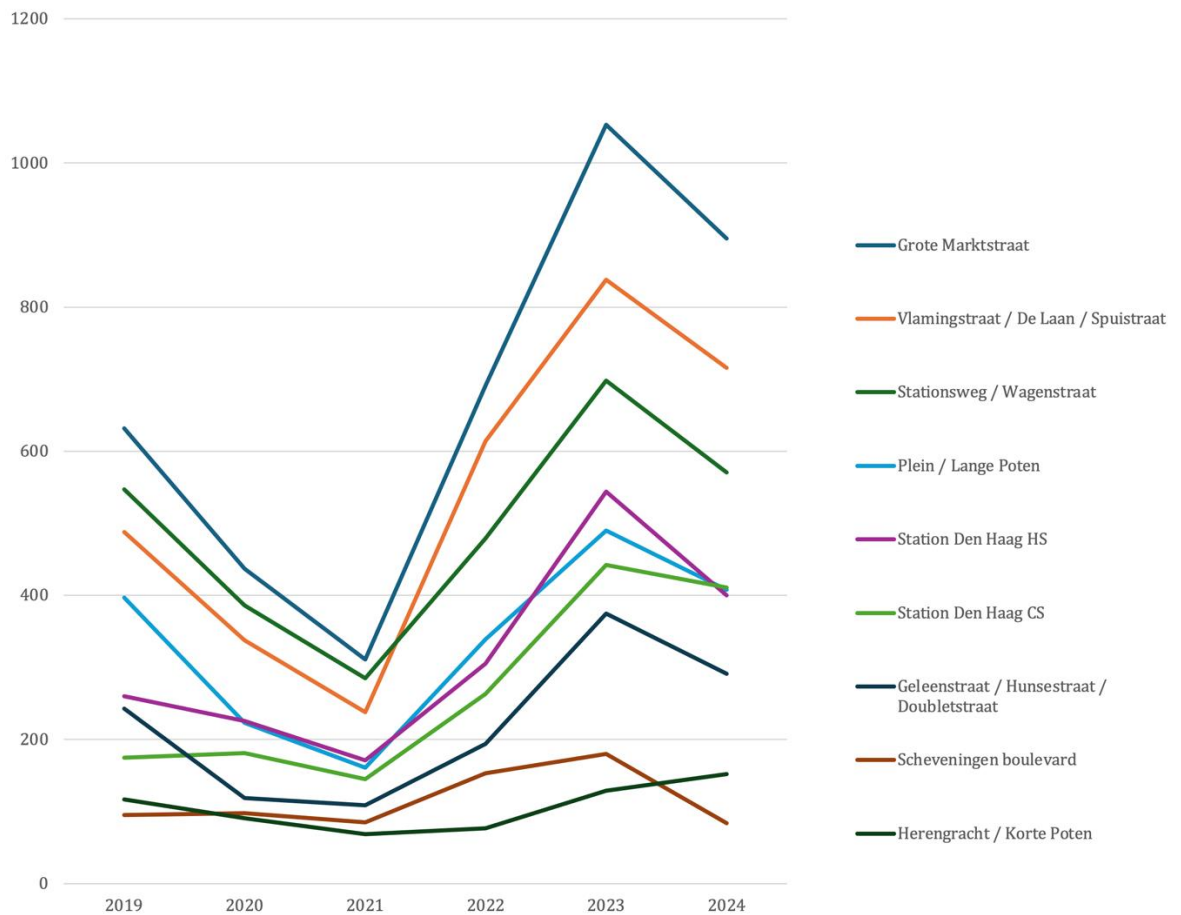
Bron: Cameratoezichtruimte Politie Eenheid Den Haag: aantal uniek geregistreerde incidenten.

In 2024 werden in totaal met alle camera's bijna vierduizend incidenten geregistreerd in de cameratoezichtruimte. Dat komt neer op gemiddeld tien incidenten per dag. We zien dat het aantal incidenten per jaar de afgelopen periode flink varieerde. In 2021 werden ruim vijftienhonderd incidenten geregistreerd (gemiddeld vier per dag) en in 2023 waren dat er bijna drie keer zoveel, namelijk vijfduizend (gemiddeld dertien per dag). Het is verklaarbaar waarom in de jaren 2020 en 2021 relatief weinig incidenten zijn gezien door cameratoezicht: de horeca en de winkels waren toen langdurig gesloten in verband met de coronapandemie. Om die reden zijn in de grafiek hierboven ter vergelijking ook de cijfers voor het jaar 2019 opgenomen. We zien dat het aantal geregistreerde incidenten in 2023 en 2024 fors hoger was dan in 2019. Wat hier de verklaring voor is kan zonder verdiepend onderzoek niet worden achterhaald. Wel kunnen de cijfers worden opgesplitst per cameragebied.

Tabel 3.3

Aantal geregistreerde incidenten per cameragebied per jaar (2019-2024)

Gebied	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal
Grote Marktstraat	632	437	311	691	1.053	895	4.019
Vlamingstraat / De Laan / Spuistraat	488	338	238	614	838	716	3.232
Stationsweg / Wagenstraat	547	386	285	479	698	571	2.966
Plein / Lange Poten	397	223	161	339	490	408	2.018
Station Den Haag HS	260	226	171	305	544	400	1.906
Station Den Haag CS	175	181	145	263	442	411	1.617
Geleenstraat / Hunsestraat / Doubletstraat	243	119	109	194	375	291	1.331
Scheveningen boulevard	95	98	85	153	180	84	695
Herengracht / Korte Poten	117	91	69	77	129	152	635
Totaal	2.954	2.099	1.574	3.115	4.749	3.928	18.419

Bron: Cameratoezichtruimte Politie Eenheid Den Haag: aantal uniek geregistreerde incidenten

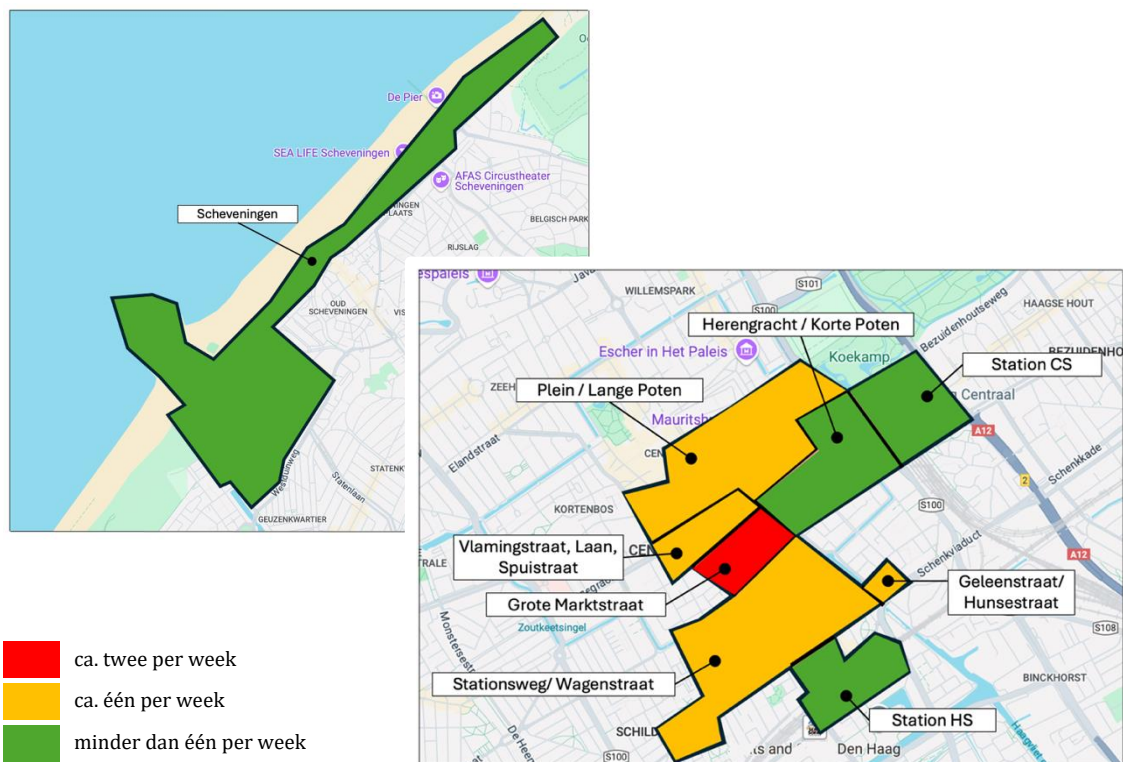
In het cameragebied rondom de Grote Marktstraat werden de meeste incidenten gezien door cameratoezicht. In het meest recente jaar 2024 zijn in dat gebied bijna negenhonderd incidenten geregistreerd. Dat komt neer op gemiddeld meer dan twee incidenten per dag. Ter vergelijking: dat is zes keer meer dan in het cameragebied Herengracht/Korte Poten en ruim tien keer meer dan op de boulevard van Scheveningen.

Opbrengsten per camera

Zoals gezegd zijn er grote verschillen in opbrengst als we de cameragebieden met elkaar vergelijken. Dat zou kunnen komen doordat het aantal camera's per gebied verschilt. Rondom station HS staan vijftientig camera's, terwijl in de Geleenstraat/Hunsestraat/Doubletstraat slechts zes camera's staan. Is dat wellicht de reden dat in het ene gebied meer incidenten worden gezien dan in het andere? Uit een nadere analyse blijkt dat die redenering niet klopt. Als we het aantal geregistreerde incidenten delen door het aantal camera's per gebied, zien we hoeveel incidenten er gemiddeld per camera zijn geregistreerd.

Tabel 3.4 Gemiddeld aantal incidenten per camera per week in de negen gebieden (2021-2024)

Gebied	Incidenten per camera per week
Grote Marktstraat	1,8
Vlamingstraat / De Laan / Spuistr.	1,1
Plein / Lange Poten	1,0
Geleenstr. / Hunsestr. / Doubletstr.	0,9
Stationsweg / Wagenstraat	0,8
Herengracht / Korte Poten	0,4
Station Den Haag CS	0,4
Station Den Haag HS	0,3
Scheveningen boulevard	0,3
Gemiddeld	0,7

Met elke camera in het cameragebied Grote Marktstraat worden gemiddeld twee incidenten per week gezien. Rondom de treinstations Den Haag HS en CS, in het gebied Herengracht/Korte Poten en op de boulevard van Scheveningen worden met de camera's aanzienlijk minder incidenten waargenomen en geregistreerd. Met elk van die camera's wordt gemiddeld eens per twee of drie weken een incident geregistreerd. De andere cameragebieden (Vlamingstraat, Plein, Geleenstraat en Stationsweg/Wagenstraat) zitten tussen deze twee uitersten in met gemiddeld ongeveer een incident per camera per week.

Het blijkt dus dat er grote verschillen zijn tussen de 'productiviteit' van de verschillende camera's. Als we naar de afzonderlijke camera's kijken, zien we bijvoorbeeld één camera in het gebied van de Grote Marktstraat waarmee de afgelopen vier jaar bijna zeventienhonderd incidenten zijn geregistreerd. Dat komt neer op gemiddeld eens in de twee dagen een incident. Deze camera is goed voor vijf procent van *alle* geregistreerde incidenten. Ook in het cameragebied Vlamingstraat staan een paar camera's waarmee de afgelopen jaren honderden incidenten zijn geregistreerd. Maar er zijn ook camera's waarmee nauwelijks incidenten zijn geregistreerd.¹³

Zijn er overbodige camera's?

Cameratoezicht dient meer doelen dan alleen maar live toezicht. Camera's kunnen immers ook bijdragen aan een veiliger gevoel, aan preventie van incidenten of aan opsporing achteraf. Maar het is interessant om te zien hoeveel incidenten tijdens het live toezicht zouden gemist als de minst productieve camera's zouden worden verwijderd. Als gedachtenexperiment is daarbij gekozen voor de arbitraire grens van minstens één incident per maand. Dan blijkt dat ongeveer de helft van de camera's dat criterium haalt. Samen waren die camera's goed voor ruim elfduizend incidenten. De andere helft van de camera's – waarmee dus minder dan één incident per maand wordt gezien – was in de afgelopen vier jaar goed voor circa achthonderd incidenten. Dat is natuurlijk nog een fors aantal, maar het is slechts zeven procent van het totaal aantal incidenten. Dat wil zeggen dat de helft van de camera's goed is voor 93 procent van alle geregistreerde incidenten en de andere helft daar relatief weinig aan toevoegt.

Maar zoals gezegd is live toezicht niet de enige manier waarop een camera waardevol kan zijn. Ook een camera waarmee nauwelijks incidenten worden geregistreerd kan waardevol zijn, bijvoorbeeld als deze bijdraagt aan veiligheidsgevoel of preventie. Ook de aard van de incidenten weegt mee: een camera die weinig, maar wel zeer ernstige incidenten waarneemt, kan waardevoller zijn dan een camera die dagelijks tientallen lichte feiten waarneemt waar geen reactie van de politie op volgt. Uiteindelijk is de afweging of een camera noodzakelijk is dus afhankelijk van verschillende factoren en een weging van die factoren. Daarom verdient het aanbeveling als de gemeente in overleg met de politie een verdiepende analyse uitvoert per camera die doorbouwt op deze gedachtegang. De lijst met minst productieve camera's moet dan kritisch worden bekeken en worden aangevuld met kwalitatieve informatie. In de aanbevelingen komt dit punt terug.

3.3 Type incidenten

De waarde van rechtstreeks cameratoezicht hangt niet alleen af van het *aantal* incidenten dat wordt gezien. Het is ook van belang te weten welk *type* incidenten wordt geregistreerd. Ernstige incidenten, zoals uitgaansgeweld, wegen zwaarder dan lichte feiten, zoals verkeersovertredingen of baldadigheid. Ook de aard van de incidenten is geregistreerd door de politie in de cameratoezichtruimte.

In principe beperkt de politie zich in het live cameratoezicht tot het observeren van (beginnende) criminaliteit: leefbaarheidsproblemen hebben geen prioriteit. Toch gebeurt het regelmatig dat ook dat soort overtredingen worden gezien en geregistreerd, zoals overtreding van een alcoholverbod, zwervers, bedelaars, hangeugd of een groepje mensen dat staat te blowen. De afgelopen vier jaar zijn incidenten in de categorie overlast het vaakst geregistreerd door cameratoezicht. In totaal is een kwart (25%) van alle geregistreerde incidenten van dat type.

Noot 13

Bij sommige incidenten spelen overigens meerdere camera's een rol, bijvoorbeeld als een verdachte op de vlucht slaat en met meerdere camera's wordt gevolgd. Voor de analyse in dit rapport is alleen gekeken naar de camera waarmee het incident als eerste werd gezien.

Op nummer twee staan geweldsincidenten: deze categorie maakt een zevende van het totaal aantal waarnemingen uit (15%). Gemiddeld wordt een keer per dag een geweldsincident gezien. Geweldsincidenten kunnen grote materiële en immateriële schade opleveren. Daarom is deze categorie incidenten van grote waarde voor het gemeentelijke cameratoezicht. In elk van de negen cameragebieden zijn geweldsincidenten geregistreerd. In het cameragebied rondom de Grote Markt werden gemiddeld twee geweldsincidenten per week gezien met de camera's. Op de boulevard in Scheveningen werd gemiddeld eens per maand een geweldsincident gezien met de camera's. In de andere cameragebieden ligt het aantal geregistreerde geweldsincidenten ergens tussen deze twee uitersten.

Na geweld volgt de categorie 'verkeer'. Dat maakt ongeveer een tiende van alle registraties uit (11%). Verkeersincidenten vallen niet onder de handhaving van de openbare orde. Het is dus opvallend dat deze incidenten zo'n groot deel uitmaken van het totaal aantal geregistreerde incidenten.

Samen is deze 'top drie' van incidenttypen goed voor meer dan de helft van alle incidenten die de afgelopen vier jaar zijn gezien en geregistreerd (51%). Er zijn ook incidenttypen die vrijwel nooit worden gezien door cameratoezicht, zoals belediging, brand of vuurwerk. De overige incidenttypen zitten tussen deze twee uitersten, zoals in de tabel te zien is.

Tabel 3.5 Type incidenten gezien met cameratoezicht (2021-2024)

Soort incident	Aantal	Percentage	Ca. één keer per
Overlast	3.993	25%	dag
Geweld	2.398	15%	dag
Verkeer	1.700	11%	dag
Verdachte Omstandigheden	1.652	10%	dag
Drank / Drugs	1.419	9%	dag
Diefstal / Heling	1.393	9%	dag
Gezondheid ¹⁴	1.209	8%	dag
Vernieling	239	1%	week
Inbraak / Overval (alarm)	231	1%	week
Wapens & Munitie	221	1%	week
Diefstal Met Geweld	217	1%	week
Demo / Evenement	214	1%	week
Baldadigheid	201	1%	week
Prostitutie / Zeden	170	1%	week
Vermissing	168	1%	week
Oplichting (Vals ID, Geld)	113	1%	maand
Gesignaleerd	100	1%	maand
Brand / Overige Brandweer	93	1%	maand
Verdacht Object	77	0%	maand
Belediging	71	0%	maand
Brand	49	0%	maand
Vuurwerk	32	0%	maand
Overig ¹⁵	29	0%	jaar
Totaal	15.988	100%	

Bron: Cameratoezichtruimte Politie Eenheid Den Haag

Aandeel openbare orde

Gemeentelijke camera's worden geplaatst om de openbare orde te handhaven: dat is het doel. Daarnaast worden met de camera's ook andere incidenttypen gezien: dat is bijvangst. Om te zien in hoeverre het live cameratoezicht is gericht op handhaving van de openbare orde, zijn alle incidenttypen ingedeeld in twee groepen: openbare orde en overig.

Openbare orde	overlast geweld verdachte omstandigheden drank/drugs vernieling wapens & munitie diefstal met geweld demo/evenement baldadigheid prostitutie/zeden belediging vuurwerk
Overig	verkeer diefstal/heling gezondheid inbraak/overval vermissing oplichting gesignaleerd brand verdacht object overig

Deze indeling is toegepast op de incidenten die in de negen cameragebieden de afgelopen vier jaar zijn waargenomen en geregistreerd. Dan blijkt dat in totaal twee op de drie (68%) van alle geregistreerde incidenten in de categorie openbare orde vallen, met overlast, geweld en verdachte omstandigheden als meest voorkomende incidenttypen. De rest (32%) van alle incidenten valt in de categorie overig, met verkeer, diefstal en gezondheid als meest voorkomende incidenttypen. Dat betekent dat het

Noot 14

De categorie 'gezondheid' gaat niet over criminaliteit of overlast, maar over incidenten waar medische hulp nodig is.

Noot 15

De categorie 'overig' bevat vier soorten incidenten die nauwelijks zijn geregistreerd: eens per kwartaal of zelfs eens per jaar. Het gaat om 'afpersing/chantage', 'natuur- en stormschade', 'hulpverlening' en 'lokmiddelen'. Omdat deze incidenten zo weinig voorkomen zijn ze niet apart in de tabel opgenomen.

cameratoezicht hoofdzakelijk wordt ingezet voor handhaving van de openbare orde, zoals de bedoeling is.

Als we deze cijfers echter opsplitsen per cameragebied, blijken er forse verschillen te zijn in het aandeel 'openbare orde' incidenten. In het cameragebied Plein/Lange Poten is driekwart van alle incidenten een openbare orde incident (77%). Op de boulevard van Scheveningen is dat veel minder: daar is de helft van de incidenten een openbare orde incident (54%), dus hier zijn ook de meeste incidenten in de categorie overig (46%). In de andere cameragebieden ligt het aandeel openbare orde tussen deze twee uitersten in.

Tabel 3.6 Type incidenten per cameragebied (2021-2024)

Gebied	Perc. openbare orde	Incident #1	Incident #2	Incident #3
Plein/Lange Poten	77%	Overlast	Geweld	Drank/drugs
Vlamingstraat/De Laan/Spuistr.	74%	Overlast	Geweld	Verdacht
Geleenstr./Hunsestr./Doubletstr.	71%	Overlast	Verdacht	Verkeer
Grote Marktstraat	69%	Overlast	Geweld	Diefstal
Station Den Haag CS	66%	Overlast	Gezondheid	Geweld
Stationsweg/Wagenstraat	60%	Overlast	Verkeer	Verdacht
Herengracht/Korte Poten	60%	Overlast	Geweld	Verkeer
Station Den Haag HS	60%	Overlast	Verkeer	Geweld
Scheveningen boulevard	54%	Gezondheid	Overlast	Geweld
Totaal	68%	Overlast	Geweld	Verkeer

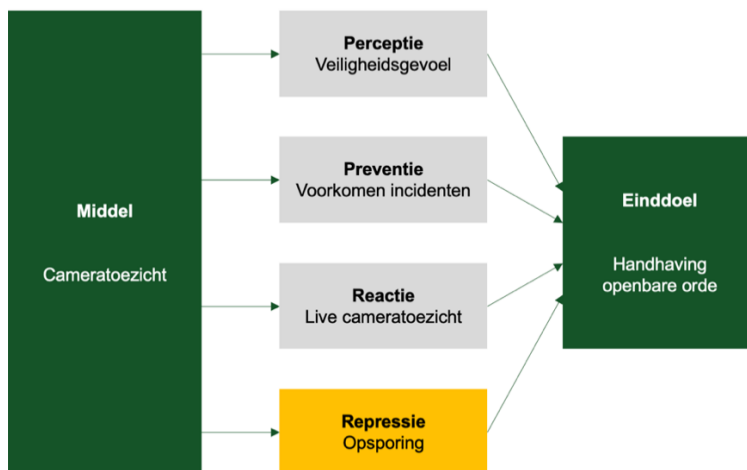
In de tabel staan ook de drie incidententypen die het meest zijn geregistreerd per cameragebied. Bijna overal staan overlast en geweld in de top drie, met daarnaast nog een ander specifiek incidenttype voor dat gebied, zoals bijvoorbeeld 'drank/drugs' in het gebied Plein/Lange Poten of 'gezondheid' op de boulevard van Scheveningen. Er zijn twee cameragebieden waar geweld niet in de top drie staat: Geleenstraat/Hunsestraat/Doubletstraat en Stationsweg/Wagenstraat.

4 Opsporing

4.1 Beschrijving

Dit hoofdstuk gaat over het vierde tussendoel van cameratoezicht: repressie door opsporing. De opgenomen camerabeelden mogen door de politie worden gebruikt voor opsporingsonderzoeken en als bewijsmateriaal.

Figuur 4.1 Beleidslogica tussendoel 4: Opsporing

Opsporing mag niet het enige doel van gemeentelijk cameratoezicht zijn. Het is namelijk niet de burgemeester, maar de officier van justitie die over de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde gaat. Maar camerabeelden van gemeentelijke camera's mogen wel degelijk voor opsporing worden gebruikt. Dat is expliciet geregeld in artikel 151c van de Gemeentewet: de vastgelegde beelden kunnen worden gebruikt voor opsporing indien er concrete aanleiding bestaat te vermoeden dat de beelden noodzakelijk zijn voor de opsporing van een strafbaar feit.

Werkwijze

Er zijn twee manieren waarop deze camerabeelden een rol kunnen spelen bij opsporingsonderzoeken. De eerste route is via het rechtstreekse cameratoezicht. Als een observant in de cameratoezichtruimte een strafbaar feit ziet op de beelden, zoals een drugsdeal of een beroving, dan geeft de observant dit door voor een reactie op straat. Als de beelden worden aangevraagd worden de relevante beelden ook klaargezet voor het opsporingsonderzoek. Een collega van de regionale recherche of van een wijkbureau kan de beelden dan op een later moment downloaden en gebruiken in het onderzoek.

De tweede route is achteraf, dus zonder dat het incident live is gezien. Als aangifte wordt gedaan van een strafbaar feit kan de rechercheur die het opsporingsonderzoek doet contact opnemen met de cameratoezichtruimte en vragen of er van die plaats en op dat tijdstip bruikbare beelden zijn. Dit gebeurt uiteraard alleen binnen de wettelijke kaders, dus alleen als er concrete aanleiding bestaat te vermoeden dat de beelden noodzakelijk zijn voor de opsporing van het strafbare feit. De observanten bekijken dan

de opnames van de camera's in de buurt van het incident en als er interessante beelden zijn krijgt de rechercheur een link naar de beelden.

4.2 Opbrengsten

Aantal aanvragen

Bruikbare beelden moeten worden aangevraagd via een formulier op intranet van de politie. De opnames worden dan door Team Technisch Toezicht in een afgeschermd videodistributiesysteem klaargezet zodat de rechercheur de beelden kan bekijken en indien gewenst kan downloaden voor het opsporingsonderzoek. Elk bureau in de eenheid Den Haag heeft een speciale werkplek voor het verwerken van dit type camerabeelden. Het Team Technisch Toezicht is na het beschikbaar stellen van de opnames niet meer betrokken bij de verdere verwerking van de beelden. Dat betekent ook dat dit team dus niet weet of de beelden uiteindelijk relevant waren voor de opsporing, vervolging en eventuele veroordeling.

Als in een cameragebied een incident is gebeurd waar een opsporingsonderzoek op volgt, worden er vrijwel standaard camerabeelden aan toegevoegd. De enige uitzondering zijn zaken waar een politiefunctionaris op straat het feit met eigen ogen en op heterdaad heeft gezien. Dan voegen camerabeelden niets toe. Maar in de andere gevallen, zoals aanhoudingen na het plegen van een strafbaar feit, worden de camerabeelden opgevraagd en indien nodig toegevoegd aan het dossier. Ook als er tijdens het incident geen observant meekeek die kon inzoomen op personen of handelingen, zijn de beelden vaak bruikbaar. Volgens de politie zijn de presets – de standaardinstellingen – in negen van de tien keer goed. Desgevraagd geven de medewerkers van Team Technisch Toezicht aan dat de beelden “regelmatig” worden gebruikt als bewijsmateriaal of om het verloop van een voorval mee te reconstrueren.

Het aantal verzoeken aan Team Technisch Toezicht om de opgenomen beelden te doorzoeken om te zien of er relevante beelden zijn, wordt niet geregistreerd. Alleen de ingediende formulieren voor het daadwerkelijk opvragen van beelden worden geregistreerd. Dat gaat dus alleen over de opnames waarvan al duidelijk is dat ze relevante informatie bevatten. In 2024 heeft het Team Technisch Toezicht in totaal 1.105 van die formulieren ontvangen. Dat zijn er gemiddeld drie per dag. Het is voor het eerst dat hierover wordt gerapporteerd in de evaluatie van het cameratoezicht: een vergelijking met eerdere jaren is daardoor helaas niet mogelijk.

Soort zaken

De politie registreert niet centraal over welk type incident een opgevraagde opname gaat. We weten dus niet voor welke zaken de opnames worden gebruikt. Ook is niet bekend bij Team Technisch Toezicht of een bepaalde opname uiteindelijk waardevol was voor het onderzoek, voor de vervolging en wellicht de veroordeling. Die informatie kan alleen handmatig en per opsporingsonderzoek worden achterhaald en daar is in deze evaluatie niet voor gekozen. Het gaat volgens de politie vooral om 'klassieke' strafbare feiten, zoals diefstallen, berovingen en mishandelingen.

Op verzoek zijn voor deze evaluatie enkele voorbeelden aangeleverd door de politie die laten zien hoe de camera's een rol kunnen spelen bij opsporing. De informatie is geanonimiseerd dat deze niet kan worden herleid tot specifieke incidenten of individuen. Dit zijn allemaal voorbeelden van zaken waarbij uitsluitend achteraf gebruik is gemaakt van de camera's: er was geen rechtstreeks toezicht op het moment dat het incident gebeurde. Het zijn ook voorbeelden van ernstige strafbare feiten: dit is dus niet representatief voor alle opsporingsonderzoeken.

- Na een verkrachting in het Centrum werd aangifte gedaan. Rechercheurs konden dankzij de opgenomen camerabeelden achterhalen welke personen erbij betrokken waren. Dat heeft ertoe geleid dat een verdachte kon worden opgespoord en aangehouden.
- Een persoon werd ontvoerd en gekneveld in een hotelkamer vastgehouden. De ontvoerders probeerden het slachtoffer geld afhandig te maken door hem te bedreigen. Door grondig spoorwerk

door het Team Technisch Toezicht konden achteraf relevante beelden van het moment van de ontvoering worden verstrekt aan het onderzoeksteam dat met de zaak bezig was. Op grond daarvan zijn de verdachten opgespoord.

- Een slachtoffer van een openlijke geweldpleging overleed aan zijn verwondingen. Het onderzoeksteam werd ondersteund door Team Technisch Toezicht. Zij vonden in de camerabeelden het kenteken van een betrokken auto. Dat kenteken werd op andere beelden bij een hotel gesignaleerd en dat leidde tot aanhouding van de verdachten.

Het is zoals gezegd helaas onbekend wat er verder is gebeurd met de bovenstaande dossiers: het Openbaar Ministerie geeft geen terugkoppeling aan het Team Technisch Toezicht. Het is dus ook onbekend of het uiteindelijk tot vervolging of een veroordeling in de rechtbank is gekomen. Dat is een bekend fenomeen in evaluaties van cameratoezicht: het is vaak moeilijk of zelfs onmogelijk om een directe link te leggen tussen opnames van camera's en het uiteindelijke resultaat van opsporingsonderzoeken. Dat komt doordat de meeste opsporingsonderzoeken bestaan uit een serie handelingen die nodig zijn om een zaak rond te maken. Als camerabeelden een rol spelen is dat meestal in het begin van dat traject, bijvoorbeeld door een signalement van een persoon te leveren of een kenteken. Daarna wordt de zaak verder onderzocht en komen er andere informatiebronnen bij die nodig zijn om een zaak op te lossen en een persoon aan te houden. Maar ook die onderzoeken leunen dus vaak op camerabeelden waar het mee is begonnen. Zoals een politiemedewerker zei over een specifiek onderzoek naar een geweldsincident: "Zonder camerabeelden was het ons nooit gelukt. Het was de start van ons recherchewerk".

Waarde van de gemeentelijke camera's voor opsporing

De gemeentelijke camera's zijn niet de enige soort camera's die de politie kan gebruiken voor opsporing. Er zijn immers heel veel andere camera's: van ov-bedrijven, of van winkeliers of particulieren. Het is moeilijk een onderbouwde uitspraak te doen, maar een *educated guess* van de politie is dat de camera's van bedrijven en particulieren vaker worden gebruikt dan de gemeentelijke camera's. Vooral het grote aantal deurbelcamera's en camera's in winkels en appartementencomplexen is de laatste tijd steeds vaker behulpzaam bij onderzoeken. Daar staat tegenover dat de gemeentelijke camera's die speciaal voor de handhaving van de openbare orde zijn geplaatst, een aantal voordelen hebben boven andere camera's. Ze brengen namelijk de hele straat in beeld en bieden daardoor meer overzicht dan bijvoorbeeld deurbelcamera's of winkelcamera's die maar een klein stukje van de stoep en de deur in beeld brengen. De gemeentelijke camera's zijn belangrijk om te achterhalen waar daders vandaan kwamen en waar ze naartoe gingen. De looproutes kunnen in kaart worden gebracht en ook worden vaak kentekens geregistreerd – soms op een camera die ver verwijderd was van de plaats van het incident zelf. Daarmee kan de politie het verhaal vaak compleet maken, terwijl dat niet lukt met beelden van bewakingscamera's of deurbelcamera's. Daar komt bij dat er ook plekken in de stad zijn waar nauwelijks particuliere camera's te vinden zijn. Daar zijn de gemeentelijke camera's nog belangrijker. Naar schatting spelen de gemeentelijke camera's een rol in ongeveer een derde van alle opsporingsonderzoeken waar de politie camerabeelden gebruikt. Maar nogmaals: het is heel moeilijk hier kwantitatieve uitspraken over te doen omdat dit niet stelselmatig wordt geregistreerd.

5 Draagvlak en privacy

5.1 Draagvlak bewoners en bezoekers

De hoofdstukken hiervoor gingen over de vier doelen die cameratoezicht kunnen worden bereikt: veiligheidsgevoel, preventie, live reactie en opsporing. Maar voor de evaluatie van het cameratoezicht is het ook interessant te weten hoe mensen over de camera's denken. In de enquêtes op straat zijn daarom ook vragen gesteld over het draagvlak voor de camera's en de opvattingen over de privacy.

Het blijkt dat een zeer groot deel van de ondervraagden (89%) cameratoezicht een goede aanvulling vindt op het werk van politie en handhavers. Er is een kleine groep van vijf procent die cameratoezicht geen goede aanvulling vindt. De rest is neutraal (5%) of weet het niet (1%).

Tabel 5.1 "Vindt u cameratoezicht een goede aanvulling op de inzet van politie en handhavers?"

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	89%	89%	89%
Neutraal	8%	2%	5%
Nee	2%	9%	5%
Weet niet/geen mening	1%	0%	1%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: Enquêtes op straat.

De geïnterviewden kregen daarna ook nog de vraag of ze liever meer cameratoezicht of meer politie willen. Daaruit blijkt dat meer politie de voorkeur krijgt boven meer camera's: bijna twee op de drie ondervraagden (62%) zien liever meer politie op straat dan meer cameratoezicht. Een kleine groep van één op de vijf ondervraagden (20%) wil juist liever meer camera's dan meer politie. Eén op de zeven ondervraagden (14%) wil graag meer politie én meer cameratoezicht. De rest wil minder politie en minder cameratoezicht (1%) of heeft geen mening (3%). Jongeren tot 20 jaar hebben relatief vaak een voorkeur voor meer cameratoezicht boven meer politie. Onder 60-plussers is dat andersom: zij zouden juist liever meer politie op straat zien dan meer camera's. Er is ook een verschil tussen de ondervraagde bewoners van de cameragebieden en de bezoekers: bewoners hebben in vergelijking met bezoekers een grotere voorkeur voor meer politie boven meer cameratoezicht.

Kortom: er is veel draagvlak voor cameratoezicht, maar het draagvlak voor fysiek toezicht door de politie is nog groter.

5.2 Inbreuk op de privacy?

De Partij voor de Dieren heeft in 2022 een motie ingediend in de gemeenteraad over cameratoezicht. De motie is aangenomen: de raad verzocht het college bij de volgende evaluatie van vast cameratoezicht ook privacy te evalueren volgens de Haagse privacy normen voor cameratoezicht¹⁶ en daarbij ook aandacht te hebben voor het kenbaarheidsvereiste.

Noot 16

De privacy normen zijn in 2005 door de burgemeester vastgesteld: alleen in het publieke domein, zoveel mogelijk respect voor de persoonlijke levenssfeer, wettelijke grondslag, doelbinding, noodzakelijkheid, slotstuk in samenhangend pakket maatregelen, subsidiair, proportioneel, operationele regie politie, goede beveiliging informatie, kenbaarheidsvereiste, zo kort mogelijk bewaren en aandacht voor rechten van betrokkenen. Bron: BSD/2005.3980 - RIS134256 (29 december 2005).

Het college heeft de motie in 2022 afgedaan.¹⁷ Het college onderschreef de oproep van de raad en liet weten de privacy en kenbaarheid belangrijke voorwaarden te vinden bij de toepassing van cameratoezicht in Den Haag. De burgemeester weegt de inzet van cameratoezicht altijd zorgvuldig af. Voordat een aanwijzingsbesluit wordt genomen of verlengd, wordt afgewogen of sprake is van proportionaliteit, subsidiariteit en noodzakelijkheid. De burgemeester is daarbij gebonden aan wet- en regelgeving en privacyfunctionarissen van gemeente en politie kijken in dit proces altijd mee.

Vervolgens wees het college op de wijze waarop wordt voldaan aan de eis van kenbaarheid. In deze evaluatie is nogmaals – en in meer detail – onderzocht in hoeverre de kenbaarheid van het cameratoezicht voldoet aan de wet- en regelgeving en aan de gemeentelijke privacy normen. In hoofdstuk 2 is op basis van observaties op straat en online onderzoek al geconstateerd dat de gemeente Den Haag veel informatie aanbiedt over het cameratoezicht. De informatievoorziening kan nog verder worden verbeterd door meer informatie op de borden te plaatsen en door de camera's zelf herkenbaarder te maken. De gemeente heeft in 2024 een experiment gedaan met betere communicatie over sensoren, zoals camera's. Dat experiment was een succes en Den Haag gaat de komende jaren zorgen dat er herkenbare politiestriping op de camera's komt en dat er nieuwe borden rondom en in de cameragebieden komen.

Ten tweede is in de enquêtes op straat aandacht besteed aan het onderwerp privacy. Zo is aan alle respondenten gevraagd of zij het cameratoezicht een te grote inbreuk op hun privacy vinden. Daar is één op de acht respondenten het mee eens (12%). Daartegenover staat een ruime meerderheid die vindt dat cameratoezicht géén bovenmatige inbreuk op hun privacy oplevert (67%). De rest is neutraal (19%) of weet het niet (2%).

Tabel 5.2 “Vindt u dat het cameratoezicht een te grote inbreuk op de privacy oplevert voor bewoners en bezoekers?”

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	15%	9%	12%
Neutraal	22%	16%	19%
Nee	60%	74%	67%
Weet niet/geen mening	2%	2%	2%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: Enquêtes op straat.

Vergeleken met de ondervraagden in Scheveningen, maken de ondervraagden in het Centrum zich significant vaker zorgen over de inbreuk van het cameratoezicht op de privacy. In het Centrum vindt vijftien procent dat de camera's een te grote inbreuk op de privacy opleveren; in Scheveningen is dat de mening van negen procent. Er blijkt ook een verschil te zijn tussen mannen en vrouwen. Van de ondervraagde mannen vindt zestien procent dat camera's een te grote inbreuk op de privacy opleveren. Van de ondervraagde vrouwen vindt slechts zeven procent dat. Op de andere achtergrondvariabelen (bewoners/bezoekers en leeftijdsgroepen) zijn geen verschillen aangetroffen in de opinies over privacy schending door camera's.

Degenen die daar behoefte aan hadden, konden na het invullen van de vragenlijst ook een afsluitende opmerking meegeven aan de enquêteur. Ruim twintig mensen maakten een opmerking over privacy en het is interessant om te zien hoe zij hierover denken. Een deel maakt zich zorgen over de privacy schending. Zo was er iemand die liet weten pertinent tegen camera's te zijn: “Ik wil niet met mijn hoofd in beeld”. Een ander vroeg zich af of iemand wel toezicht houdt op “Big Brother”. Er zijn daarnaast ook mensen met een meer genuanceerde mening: “Of het privacygevoelig is, is afhankelijk van waar ze hangen.” Of: “De privacy hangt af van hoe ze ermee omgaan.” En tot slot waren er ook mensen die juist

Noot 17

De motie en de afdoening door het college zijn hier te vinden: <https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/11846692/1>.

wilden laten weten dat ze geen enkel probleem hebben met cameratoezicht, zolang het maar beperkt blijft tot de openbare ruimte en alleen wordt ingezet waar een concrete aanleiding is. Een ander gaf aan dat het in orde is om cameratoezicht in te zetten als het niet wordt “misbruikt” voor andere doeleinden van handhaving. Kortom: er zijn mensen die zorgen of vragen hebben over privacy, maar groot is die groep niet.

Ook waren er mensen die meer wilden weten over het cameratoezicht. Enkele ondervraagden vroegen de enquêteur bijvoorbeeld of de beelden rechtstreeks worden bekeken en zo ja, door wie. Anderen vroegen of de beelden worden gewist na verloop van tijd en wanneer dan. Bijna twintig ondervraagden stelden hier een vraag over. Dat laat zien dat er in elk geval bij een deel van de voorbijgangers behoefte bestaat aan meer informatievoorziening. De initiatieven die de gemeente de afgelopen jaren heeft genomen om de informatievoorziening over de camera's te verbeteren, zullen door deze mensen worden gewaardeerd. De groep die hier interesse in heeft is echter niet zeer groot: de meeste mensen maken zich geen zorgen over de privacy risico's die deze gemeentelijke camera's kunnen opleveren en hebben ook geen behoefte aan meer informatie.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Alles overziend is de conclusie van deze evaluatie positief. De gebruikte informatiebronnen wijzen allemaal in dezelfde richting: het cameratoezicht in Den Haag levert een belangrijke bijdrage aan de veiligheid op straat. De kwaliteit van de camerabeelden is hoog, het live cameratoezicht door observanten is professioneel en productief, de lijnen tussen de observanten in de cameratoezichtruimte en de politie op straat zijn kort en de beelden worden daarnaast zeer regelmatig voor opsporing gebruikt. De taakverdeling tussen gemeente en politie is duidelijk en werkt op operationeel en bestuurlijk niveau uitstekend. De cameratoezichtruimte en de opgenomen camerabeelden zijn eenvoudig opvraagbaar en bruikbaar te maken voor opsporingsonderzoeken door een soepel werkend distributieplatform voor camerabeelden.

Deze evaluatie laat voorts zien dat de burgemeester, gevoed door informatie van de politie en de veiligheidsregisseurs van de gemeente, erin slaagt 'blinde vlekken' zoveel mogelijk te voorkomen. Als ergens een (mogelijk) veiligheidsprobleem de kop opsteekt, komen er via de lijn van de politie en de veiligheidsregisseurs tijdig signalen. Dan wordt een veiligheidsanalyse uitgevoerd en kan worden gekozen voor cameratoezicht als onderdeel van de integrale veiligheidsaanpak in dat gebied – als dat noodzakelijk is. Een goed voorbeeld is de nieuwe boulevard in Kijkduin: in het kader van de herinrichting is de infrastructuur die nodig is als er eventueel camera's moeten komen al aangelegd.

Cameratoezicht is in deze evaluatie beoordeeld aan de hand van een beleidslogica met daarin vier doelen die met cameratoezicht kunnen worden bereikt. Die worden hier besproken.

Veiligheidsgevoel en preventie

Het blijkt dat de helft van de ondervraagde bewoners en bezoekers van de cameragebieden zich veiliger voelt dankzij de camera's. Een op de vijf voelt zich er niet veiliger door. De rest (27%) is neutraal of heeft geen mening hierover. De volgende vraag is of criminaliteit wordt verminderd door de camera's. Van de ondervraagde bewoners en bezoekers van de cameragebieden is bijna de helft van mening dat de camera's preventief hebben gewerkt. Een aanzienlijk deel van de ondervraagden in het centrum (35%) kan dit niet beoordelen. Voor een preventief effect is het noodzakelijk dat voorbijgangers weten dat er cameratoezicht is: anders zullen zij hun gedrag er immers niet door laten bijsturen. De aanwezigheid van de camera's is bekend bij tachtig procent van de ondervraagde bewoners. Maar onder de bezoekers van de cameragebieden is dat slechts iets meer dan de helft (57%). Daar is dus nog veel ruimte voor verbetering.

Live toezicht

In 2024 werden in totaal met alle camera's bijna vierduizend incidenten geregistreerd: dat is gemiddeld tien incidenten per dag. Er zijn grote verschillen tussen de cameragebieden. In Scheveningen zijn in heel 2024 minder dan honderd incidenten gezien. In het cameragebied rond de Grote Marktstraat werden bijna tien keer zoveel incidenten gezien. Meer dan de helft van de incidenten heeft betrekking op overlast (25%), geweld (15%) of verkeer (11%). Als alle incidenten worden ingedeeld in 'openbare orde' versus 'overig' blijkt dat twee op de drie incidenten in de categorie openbare orde vallen. Maar er zijn grote verschillen tussen de cameragebieden en ook tussen camera's. De ene helft van de camera's is goed voor 93 procent van alle geregistreerde incidenten: daar zijn de afgelopen vier jaar ruim elfduizend incidenten mee gezien. Met de andere helft van de camera's werden in dezelfde vier jaar tijd circa achthonderd incidenten gezien, dus aanzienlijk minder. Het live toezicht leidt met grote regelmaat tot inzet van politie

op straat. In het jaar 2024 werden bijna duizend aanhoudingen verricht tijdens incidenten die (ook) door cameratoezicht zijn geregistreerd. Dat komt gemiddeld dus neer op twee tot drie aanhoudingen per dag.

Opsporing

Over de waarde van de camera's voor de opsporing is relatief weinig informatie beschikbaar. Alleen de rechercheurs die het onderzoek hebben gedaan weten of de beelden waardevol waren of niet. Het is ook niet bekend of de beelden door het Openbaar Ministerie of de rechtbank zijn gebruikt. Wel is bekend dat in 2024 in totaal ruim duizend keer beelden zijn opgevraagd door rechercheurs, dus gemiddeld drie keer per dag. De gemeentelijke camera's zijn vooral belangrijk op plekken waar geen andere camera's staan en om te achterhalen waar daders vandaan kwamen of naartoe gingen. Naar schatting spelen de gemeentelijke camera's een rol in ongeveer een derde van de opsporingsonderzoeken waarin camerabeelden worden gebruikt.

Een laatste uitkomst van deze evaluatie komt uit de enquêtes die speciaal voor dit onderzoek zijn gehouden. Het blijkt dat er veel draagvlak is voor de camera's: een zeer groot deel van de ondervraagde bewoners en bezoekers van de cameragebieden (89%) vindt cameratoezicht een goede aanvulling op de fysieke aanwezigheid van politie en handhavers. Wel zien veel mensen liever meer politie op straat dan meer cameratoezicht. In de enquêtes op straat is ook gevraagd of mensen de camera's een te grote inbreuk op de privacy vinden. Daar is slechts een relatief klein deel van de ondervraagden het mee eens: een op de acht bewoners en bezoekers (12%). Wel blijkt uit de opmerkingen die na het invullen van de vragenlijst konden worden gemaakt, dat er mensen zijn die meer wilden weten over de camera's. De meeste mensen maken zich echter geen zorgen over de privacy risico's.

6.2 Aanbevelingen

Behoud het goede

De overkoepelende conclusie van deze evaluatie is positief. Alles overziend levert het cameratoezicht in Den Haag een aantoonbare en grote bijdrage aan de veiligheid in de stad. De techniek werkt goed, het live toezicht is professioneel en waardevol en de beelden worden daarnaast zeer regelmatig gebruikt voor opsporing. Er zijn volgens de gesprekspartners bij de gemeente en de politie geen blinde vlekken in de stad waar eigenlijk cameratoezicht nodig is, maar waar het nog niet is. De gekozen gebieden kloppen bij de veiligheidsproblematiek en er is een goed signaleringssysteem vanuit politie en gemeentelijke veiligheidsregisseurs om de burgemeester te informeren over opkomende problemen. De samenwerking tussen gemeente en politie is goed omdat de politie van de eenheid Den Haag intensief betrokken is bij het cameratoezicht. Voordat een nieuwe camera wordt geplaatst, maakt de politie op basis van alle interne informatie over die plek een probleemanalyse. Het live toezicht is effectief omdat de politiefunctaris achter het beeldscherm direct kan communiceren met een collega op straat. Daar zit dus geen schakel tussen zoals in veel andere gemeenten. Tot slot is vermeldenswaard dat de politie extra surveilleert op plekken waar een nieuwe camera is geplaatst om te laten zien dat er een connectie is tussen de camera en politie. De eerste aanbeveling is dan ook om het goede te behouden.

Maar er is natuurlijk altijd ruimte voor verbetering – ook in een gemeente waar het cameratoezicht al zo goed op orde is als in Den Haag. Daarom staan in dit rapport ook enkele concrete aanbevelingen.

Meer focus op openbare orde

De camera's waar deze evaluatie over gaat zijn geplaatst met als doel handhaving van de openbare orde. Uit deze evaluatie blijkt dat een derde van de rechtstreeks geregistreerde incidenten niet over openbare orde gaat, maar over andere incidenttypen. In de lijst met meest geregistreerde incidenttypen staat 'verkeer' op nummer drie met ruim een tiende van alle incidenten. Daar zijn deze camera's niet voor bedoeld, dus het verdient aanbeveling het cameratoezicht nog meer te richten op handhaving van de openbare orde. Een mogelijkheid is om specifiekere uitkijopdrachten aan de observanten te geven gericht op openbare orde. Een tweede optie is om het live cameratoezicht te beperken tot de *hot times* en *hot places* waar de meeste openbare orde problemen plaatsvinden. In dat geval kan het aantal uren dat live cameratoezicht nodig is wellicht ook worden teruggeschoefd wat capaciteit vrijspeelt en kosten bespaart.

Bekijk alle camera's kritisch

De aantallen camera's per gebied zijn vijftien jaar of langer geleden bepaald op basis van de gedachte dat je een persoon door het gehele gebied moet kunnen volgen. Daarna is nooit meer kritisch bekeken of dat uitgangspunt ook juist was. Zijn *alle* camera's nog noodzakelijk? Ondertussen zijn de technische mogelijkheden van de camera's verbeterd en zijn enkele camera's geplaatst die 360 graden rondom filmen. De situatie is nu dus anders dan vijftien jaar geleden. Uit deze evaluatie blijkt dat er camera's zijn waarmee nauwelijks incidenten worden gezien. Ook zijn er camera's waarmee bijna dagelijks incidenten worden gezien. De meest productieve helft van de camera's is goed voor meer dan negentig procent van alle waarnemingen. Dat betekent dat qua live toezicht bijna hetzelfde resultaat kan worden bereikt met aanzienlijk minder camera's. Live toezicht is niet het enige doel van cameratoezicht. Daarom is de aanbeveling aan de gemeente om in overleg met de politie op basis van deze evaluatie een kritische toets uit te voeren om te zien of elke camera nog noodzakelijk is. Voordat een camera daadwerkelijk wordt verwijderd, moet dan wel kwalitatieve informatie worden opgehaald bij politiemedewerkers en eventueel anderen, zoals de veiligheidsregisseurs van de gemeente, om te voorkomen dat een camera wordt verwijderd die op een andere manier een waardevolle bijdrage levert. Maar het is zonder twijfel mogelijk een aantal camera's te verwijderen zonder grote negatieve gevolgen voor de openbare orde en veiligheid.

Vast wordt lang; flexibel wordt kort

De gemeente Den Haag maakt onderscheid tussen 'vaste' en 'flexibele' camera's. Het zou beter zijn om het te hebben over het verschil tussen 'lang' en 'kort' cameratoezicht. Het verschil tussen vast en flexibel zegt namelijk meer over de wijze van bevestiging, dan over de plaatsingsduur. Een vaste camera is een aard- en nagelvast gemonteerde camera, dus aan een pand of op een paal. Een flexibele camera is een eenvoudig verplaatsbare camera, soms met eigen stroomvoorziening en een draadloze signaaloverdracht. Als het niet de bedoeling is om onderscheid te maken in de wijze van bevestiging, maar in de lengte van de aanwijzingstermijn, is het dus beter om vanaf nu over kort en lang cameratoezicht te spreken dan over vast en flexibel. Een extra argument om niet meer over 'vast' cameratoezicht te praten is dat het bij dit type cameratoezicht in principe altijd om een tijdelijke maatregel moet gaan: dat is in de Gemeentewet duidelijk vastgelegd.

Vier jaar per aanwijzingsbesluit

Verder verdient het aanbeveling de aanwijzingsduur van 'lang' cameratoezicht te verkorten van vijf naar vier jaar. Dat is een termijn die recent ook is voorgesteld door een werkgroep van gemeenten, politie en VNG. Het voordeel is dat deze termijn samenvalt met de zittingsduur van de gemeenteraad, zodat eens per raadsperiode een evaluatie wordt uitgevoerd en kan worden besproken. De raad gaat weliswaar niet over deze vorm van cameratoezicht, maar gaat wel over de invulling van het lokale integrale veiligheidsbeleid waar cameratoezicht een van de instrumenten in is. Daarnaast heeft de raad wel degelijk indirect invloed op dit type cameratoezicht via de gemeentelijke begroting en bij het opstellen van college-akkoorden. De raad kan zelfs het besluit nemen de aan de burgemeester toegekende bevoegdheid om camera's te plaatsen weer af te nemen en ook op die manier speelt de raad dus een rol. Door voor een termijn van telkens vier jaar te kiezen, ontstaat een logischer cyclus met ruimte voor invloed door de raad en dus een vergroting van de democratische legitimiteit van de gemaakte keuzes.

Meer en betere informatie op straat

Er zijn vooral onder de bezoekers van de cameragebieden veel mensen die niet weten dat er cameratoezicht is. Dat is niet alleen onwenselijk omdat mensen recht hebben op informatie als ze worden gefilmd. Het is ook van belang voor het maximaliseren van het mogelijke preventieve effect op daders en voor het positieve effect dat camera's kunnen hebben op het veiligheidsgevoel. Als mensen niet weten dat er camera's zijn kunnen ze zich er ook niet veiliger door voelen. De informatievoorziening op straat voldoet momenteel wel aan de letter van de wet: de camera's zijn zichtbaar. Maar het voldoet niet aan de geest van de wet en aan Europese richtlijnen: er is geen actieve en complete informatievoorziening op straat. Het verdient aanbeveling de reeds gemaakte verbeterplannen voortvarend uit te voeren. Beheer van de informatieborden en -stickers dient daarbij ook te worden geborgd door samenwerkingsafspraken te maken met de afdelingen van de gemeente die actief zijn in de openbare ruimte. De informatievoorziening online is wel zeer goed op orde.

Bijlagen

Bijlage 1: Enquêtes

Verspreid over de cameragebieden in het centrum en Scheveningen zijn van 20 maart tot 3 april 2025 in totaal 433 mensen op straat ondervraagd over het cameratoezicht. De dataverzameling is uitgevoerd door Ipsos I&O. De gesprekken werden gehouden op verschillende dagen van de week en verschillende tijdstippen om een representatief beeld te krijgen.

Kenmerken	Aantal
Ondervraagd in Centrum	223
Ondervraagd in Scheveningen	210
Bewoners	206
Bezoekers	227
Man	232
Vrouw	201
Jonger dan 20 jaar	40
20 tot 40 jaar	196
40 tot 60 jaar	128
Ouder dan 60 jaar	69

Tabel 1 Was u al op de hoogte van het cameratoezicht?

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	73%	62%	67%
Nee	27%	38%	32%
Weet niet/geen antwoord	0%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 2 Voelt u zich veiliger door het cameratoezicht?

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	50%	49%	49%
Neutraal	26%	22%	24%
Nee	15%	23%	19%
Weet niet/geen antwoord	10%	5%	8%
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 3 Zijn de overlast en criminaliteit volgens u verminderd door het cameratoezicht?

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	38%	48%	43%
Neutraal	13%	14%	13%
Nee	15%	22%	19%
Weet niet/geen antwoord	35%	17%	26%
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 4 **Vindt u cameratoezicht een goede aanvulling op de inzet van politie en handhavers?**

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	89%	89%	89%
Neutraal	8%	2%	5%
Nee	2%	9%	5%
Weet niet/geen antwoord	1%	0%	1%
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 5 **Als u zou kunnen kiezen tussen meer politie op straat of meer cameratoezicht: waar geeft u dan de voorkeur aan?**

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Meer politie op straat	57%	58%	57%
Meer cameratoezicht	14%	21%	17%
Allebei meer	25%	19%	22%
Allebei minder	0%	1%	1%
Weet niet/geen antwoord	5%	1%	3%
Totaal	100%	100%	100%

Tabel 6 **Vindt u dat het cameratoezicht een te grote inbreuk op de privacy oplevert voor bewoners en bezoekers?**

	Centrum	Scheveningen	Totaal
Ja	15%	9%	12%
Neutraal	22%	16%	19%
Nee	60%	74%	67%
Weet niet/geen antwoord	2%	2%	2%
Totaal	100%	100%	100%

Verschillen

Alle tabellen zijn geanalyseerd voor verschillende groepen respondenten om te zien of er significante verschillen zijn.

Centrum versus Scheveningen

De ondervraagden in Scheveningen zijn significant positiever over het preventieve effect van de camera's dan de ondervraagden in het Centrum (Scheveningen: 48%; Centrum: 38%). De ondervraagden in het Centrum maken zich juist significant vaker zorgen over de inbreuk van het cameratoezicht op de privacy (Centrum: 15%; Scheveningen: 9%). Op de andere vragen zijn geen verschillen gevonden tussen de opinies in het Centrum en in Scheveningen.

Bewoners versus bezoekers

Bewoners zijn beter op de hoogte van het cameratoezicht dan de bezoekers van de cameragebieden (bewoners: 79%, bezoekers: 57%). Bezoekers hebben relatief vaker dan bewoners een voorkeur voor meer camera's op straat dan voor meer politie (bewoners: 11%, bezoekers 22%). Bij de andere vragen zijn geen verschillen gevonden tussen bewoners en bezoekers.

Mannen versus vrouwen

Vrouwen voelen zich significant vaker dan mannen veilig door het cameratoezicht (vrouwen: 58%, mannen: 42%). Mannen vinden significant vaker dan vrouwen dat het cameratoezicht een te grote inbreuk op de privacy oplevert (mannen: 16%, vrouwen: 7%). Bij de andere vragen zijn geen statistisch significante verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen.

Jong versus oud

Jongeren tot twintig jaar hebben een opvallend grote voorkeur voor meer cameratoezicht in plaats van meer politie (20-minners: 35%, 20-plussers 15%). Bij de andere vragen zijn geen verschillen gevonden tussen leeftijdsgroepen.

Bijlage 2: Wetgeving

Grondwet en EVRM: bescherming van de privacy

Cameratoezicht door gemeenten voor handhaving van de openbare orde heeft te maken met verschillende wetten. In de Grondwet en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is het recht op bescherming van de privacy vastgelegd.

Artikel 10 lid 1 Grondwet 1

Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.

Artikel 8 lid 2 EVRM

Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van [het recht op privacy], dan voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Het recht op privacy is vastgelegd in bovenstaande wetten. Maar het recht op privacy is niet absoluut. De overheid mag zich mengen in de persoonlijke levenssfeer als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Een belangrijke voorwaarde is dat de inperking van de privacy bij wet voorzien moet zijn: er moet een wettelijke grondslag zijn. Voor de gemeentelijke camera's is dat artikel 151c van de Gemeentewet (zie hieronder). Voor andere camera's moet een andere wettelijke grondslag aanwezig zijn om deze rechtmatig in te mogen zetten.

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens vereist daarnaast dat aan het criterium van noodzakelijkheid wordt voldaan. Een inbreuk op de privacy is alleen rechtmatig als dit noodzakelijk is. Noodzakelijkheid hangt af van twee zaken: proportionaliteit en subsidiariteit. Proportionaliteit gaat over de vraag of het probleem dat wordt aangepakt groot genoeg is om een zwaar middel als cameratoezicht te kunnen rechtvaardigen. Subsidiariteit gaat over de vraag of er geen lichter middel bestaat waarmee het probleem kan worden opgelost.

Wetboek van Strafrecht

Daarnaast is het Wetboek van Strafrecht van belang. Daarin staat namelijk dat het in principe verboden is iemand heimelijk te filmen. Artikel 139f van het Wetboek van Strafrecht verbiedt heimelijk filmen in woningen en artikel 441b verbiedt heimelijk filmen op openbare plaatsen.¹⁸ Dezelfde eis is herhaald in lid 6 van artikel 151c van de Gemeentewet: camera's voor handhaving van de openbare orde moeten altijd 'kenbaar' zijn voor eenieder die het gebied betreedt.

Art. 151c Gemeentewet

Het grondwettelijk vastgelegde recht op bescherming van privacy mag worden ingeperkt als daar een wettelijke grondslag voor is. Dat is het geval voor de camera's die de burgemeester inzet voor handhaving van de openbare orde: artikel 151c van de Gemeentewet.

1. De raad kan bij verordening de burgemeester de bevoegdheid verlenen om, indien dat in het belang van de handhaving van de openbare orde noodzakelijk is, te besluiten om voor een bepaalde duur camera's in te zetten ten behoeve van het toezicht op een openbare plaats als bedoeld in artikel 1 van de Wet openbare manifestaties en andere bij verordening aan te wijzen plaatsen die voor eenieder toegankelijk zijn.
2. De burgemeester besluit met inachtneming van het in de verordening van de raad bepaalde:
 - a. binnen welk gebied, bestaande uit openbare plaatsen of andere voor eenieder toegankelijke plaatsen als bedoeld in het eerste lid, camera's worden ingezet;
 - b. voor welke duur de gebiedsaanwijzing plaatsvindt.

Noot 18

Overigens mag de politie of een andere opsporingsdienst wel heimelijk filmen, maar dan alleen in opdracht van de officier van justitie.

3. De burgemeester stelt, na overleg met de officier van justitie in het overleg, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van de Politiewet 2012, de periode vast waarin in het belang van de handhaving van de openbare orde daadwerkelijk gebruik van de camera's plaatsvindt en de met de camera's gemaakte beelden in elk geval rechtstreeks worden bekeken.
4. De burgemeester bedient zich bij de uitvoering van het in het eerste lid bedoelde besluit van de onder zijn gezag staande politie.
5. De burgemeester trekt het besluit, bedoeld in het eerste lid, in zodra de inzet van camera's niet langer noodzakelijk is in het belang van de handhaving van de openbare orde.
6. De aanwezigheid van camera's als bedoeld in het eerste lid is op duidelijke wijze kenbaar voor eenieder die het gebied, bedoeld in het tweede lid, onder a, betreedt.
7. Met de camera's worden uitsluitend beelden gemaakt van een openbare plaats als bedoeld in artikel 1 van de Wet openbare manifestaties en andere bij verordening aan te wijzen plaatsen die voor eenieder toegankelijk zijn.
8. Ten behoeve van de handhaving van de openbare orde worden in het kader van het toezicht, bedoeld in het eerste lid, gegevens verwerkt.
9. De verwerking van de gegevens, bedoeld in het achtste lid, is een verwerking als bedoeld in de Wet politiegegevens, met dien verstande dat, in afwijking van het bepaalde in artikel 8 van die wet, de vastgelegde beelden na ten hoogste vier weken worden vernietigd en de gegevens, bedoeld in het achtste lid, indien er concrete aanleiding bestaat te vermoeden dat die gegevens noodzakelijk zijn voor de opsporing van een strafbaar feit, ten behoeve van de opsporing van dat strafbare feit kunnen worden verwerkt.
10. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen met het oog op de goede uitvoering van het toezicht, bedoeld in het eerste lid, regels worden gesteld omtrent:
 - a. de camera's en andere technische hulpmiddelen benodigd voor het toezicht, bedoeld in het eerste lid, en de wijze waarop deze hulpmiddelen worden aangebracht;
 - b. de personen belast met of anderszins direct betrokken bij de uitvoering van het toezicht; en
 - c. de ruimten waarin de waarneming of verwerking van door het toezicht vastgelegde beelden plaatsvindt.

De camera's worden geplaatst op basis van een aanwijzingsbesluit van de burgemeester: daarin staat binnen welk gebied camera's worden ingezet en voor welke duur. In 2016 is het wetsartikel aangepast om gemeenten de mogelijkheid te bieden ook flexibele camera's te plaatsen.

De Gemeentewet bepaalt dat de burgemeester de camera's moet verwijderen als deze niet meer noodzakelijk zijn. Dat volgt zoals gezegd al uit het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens. Uit de jurisprudentie blijkt dat aan dat criterium van noodzakelijkheid wordt voldaan als de camera's proportioneel en subsidiair zijn. Proportioneel betekent dat het middel in verhouding staat tot het probleem. Camera's zijn een relatief zwaar middel en daarom moeten de problemen waar ze voor worden ingezet wel ernstig zijn. Subsidiair betekent dat hetzelfde probleem niet met een lichter instrument kan worden opgelost. Te denken valt aan verbetering van de straatverlichting, meer fysiek toezicht door politie en handhavers, activiteiten voor jongeren, afspraken met horecaondernemers, het prettig inrichten van de openbare ruimte en dergelijke. Je mag pas een relatief zwaar middel als cameratoezicht inzetten als de lichtere instrumenten hebben gefaald.

Rol van de gemeenteraad

De gemeenteraad speelt een belangrijke rol. Het plaatsen, verplaatsen en verwijderen van gemeentelijke camera's is de bevoegdheid van de burgemeester, maar de gemeenteraad heeft de burgemeester de bevoegdheid toegekend om camera's te plaatsen. Dat is in Den Haag gebeurd door een artikel toe te voegen aan de Algemene Plaatselijke Verordening. De raad zou de bevoegdheid kunnen intrekken als de burgemeester deze niet goed toepast volgens de raad. Die invloed van de gemeenteraad is bewust in de Gemeentewet geborgd door de wetgever. Het is de bedoeling dat elke burgemeester een invulling geeft die past bij de lokale situatie. De invloed van de gemeenteraad is nodig voor voldoende democratische legitimiteit voor de inzet van het cameratoezicht. De raad kan daarnaast invloed uitoefenen op het cameratoezicht via het integraal veiligheidsplan (IVP) dat elke vier jaar wordt vastgesteld. Tot slot kan de raad bij de behandeling van de begroting invloed uitoefenen door minder of juist meer budget beschikbaar te stellen voor dit type cameratoezicht. Kortom: de gemeenteraad doet ertoe.

Rol van politie en OM

De burgemeester moet overleggen met de officier van justitie in 'de driehoek' voordat hij de periode vaststelt waarin daadwerkelijk gebruik van de camera's plaatsvindt en wanneer de beelden rechtstreeks worden bekeken. De politie moet vervolgens het besluit van de burgemeester uitvoeren: "De burgemeester bedient zich bij de uitvoering van het ... besluit van de onder zijn gezag staande politie" (lid 4, art. 151c Gemeentewet). In de meeste gemeenten zijn het geen politiemensen die achter de beeldschermen plaatsnemen. Maar de politie is wel verantwoordelijk voor de camerabeelden: "De verwerking van de gegevens ... is een verwerking als bedoeld in de Wet politiegegevens" (lid 9, art. 151c Gemeentewet). De beelden zijn dus geen persoonsgegevens, maar politiegegevens. De politie is in

juridische zin de verwerkingsverantwoordelijke voor de beelden. De politie moet daarom beoordelen of de verwerking voldoet aan de Wet politiegegevens. Een instrument om die beoordeling mee te maken, is een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (GEB).¹⁹ De politie moet zo'n beoordeling uitvoeren als de verwerking een hoog privacy risico oplevert, zo blijkt uit de Wet politiegegevens.

Wet politiegegevens, artikel 4c. (gegevensbeschermingseffectbeoordeling)

Wanneer een soort verwerking, in het bijzonder een verwerking waarbij nieuwe technologieën worden gebruikt, gelet op de aard, de omvang, de context of doelen ervan, waarschijnlijk een hoog risico voor de rechten en vrijheden van personen oplevert, voert de verwerkingsverantwoordelijke voorafgaande aan de verwerking een beoordeling uit van het effect van de voorgenomen verwerkingsactiviteiten op de bescherming van persoonsgegevens.

In een GEB wordt beschreven welke risico's er aan een verwerking vastzitten en welke technische en organisatorische beheersmaatregelen de politie neemt om deze risico's weg te nemen of voldoende te verkleinen. Het is aan de politie om te beoordelen of de verwerking van de camerabeelden een hoog risico oplevert voor de privacy van de personen die in beeld komen. Uit Europese richtlijnen²⁰ blijkt dat cameratoezicht op openbare plaatsen in bijna alle gevallen als zodanig moet worden beschouwd.

Noot 19

De Engelse term Data Protection Impact Assessment (DPIA) wordt vaker gebruikt, maar het is hetzelfde als een GEB.

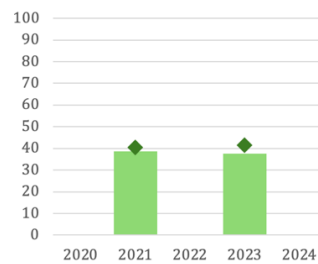
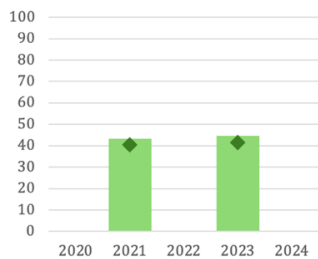
Noot 20

Zie: [Richtlijn](#) van de European Data Protection Board. Dit is de overkoepelende Europese instantie van de nationale Autoriteit Persoonsgegevens. Het landelijke privacy platform van de Nationale Politie heeft in september 2022 besloten dat er een format komt voor GEB's van gemeentelijke camerabeelden.

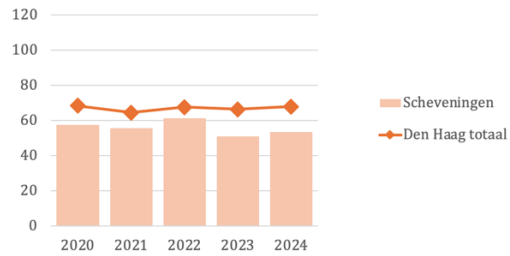
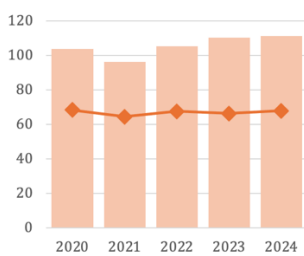
Bijlage 3: Veiligheidsmonitor

De gemeente Den Haag verzamelt informatie over de ontwikkeling van het veiligheidsgevoel en de feitelijke veiligheid in de verschillende delen van de stad: de Veiligheidsmonitor. De informatie hiervoor wordt verzameld door middel van enquêtes (elke twee jaar) en een analyse van politieregistraties (elk jaar). In deze bijlage staan de relevante tabellen.

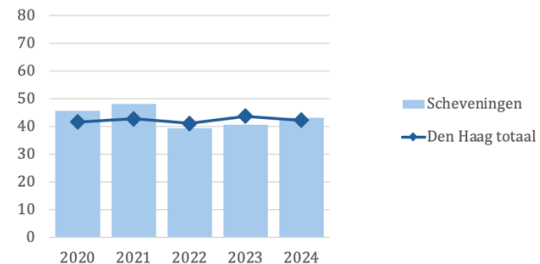
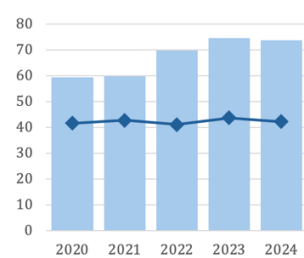
Percentage dat zich wel eens onveilig voelt 2020-2024

Aantal geregistreerde misdrijven per duizend inwoners 2020-2024

Aantal geregistreerde overlastmeldingen per duizend inwoners 2020-2024

Sander Flight

Onderzoek & Advies

Sander Flight doet sinds 2001 onderzoek naar cameratoezicht. Hij werkt in opdracht van gemeenten, ministeries en de politie. Ook wordt hij ingeschakeld door andere organisaties met camera's, zoals zorginstellingen, ov-bedrijven en ondernemers op bedrijventerreinen. Sander is gespecialiseerd in de organisatorische en juridische aspecten van cameratoezicht. Daarnaast geeft hij advies over bodycams, drones en de toepassing van AI in camera-systemen.

www.sanderflight.nl

info@sanderflight.nl

06 – 41 31 54 32